

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

III РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 82

София, срѣда, 14 май

1930 г.

88. заседание

Вторникъ, 13 май 1930 година.

(Открито отъ подпредседателя В. Димчевъ въ 16 ч. 10 м.)

Председателствуващъ В. Димчевъ: (Звъни) Обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитѣ народни представители: Агушевъ Еминъ, Анастасовъ Петъръ, Апостоловъ Драгомиръ, Аретовъ Никола, Бояджиевъ Стефанъ, Бурилковъ д-ръ Владимиръ, х. Галибовъ Хюсеинъ, Гичевъ Димитъръ, Дерлипански Димитъръ, Дрънски Димитъръ, Думановъ д-ръ Никола, Дяковъ д-ръ Цвѣтанъ, Ивановъ Димитъръ I, Ивановъ Савчо, Калчевъ Панайотъ Тинчевъ, Кацковъ Левъ, Кожаклиевъ Колю, Колевъ Еню, Колевъ Иванъ, Кулишевъ Георги, Кънчевъ Кънчо, Личевъ Несторъ, Манасиевъ Добри Даневъ, Мангъровъ Димитъръ, Марулевъ Йосифъ, Миновъ Петъръ, Митевъ Добри, Начевъ Владимиръ, Нейковъ Димитъръ, п. Николовъ Димитъръ, Орошаковъ д-ръ Хараламби, Паневъ Малинъ, Петевъ Вичо, Петровъ Аврамъ Стояновъ, Пиронковъ Александъръ, Томчевъ Ангелъ, Тончевъ Желю, Хрелопановъ Иванъ, п. Цвѣтковъ Кръстю, Чирпанлиевъ д-ръ Никола, Шиваровъ Маринъ и Якимовъ Петъръ)

Съобщавамъ на Събранието, че председателството е разрешило отпуски на следнитѣ народни представители:

На г. Борисъ Ецовъ — 1 день;
На г. Любомиръ Айвазовъ — 5 дни;
На г. д-ръ Хараламби Орошаковъ — 4 дни;
На г. Димитъръ Грънчаровъ — 1 день;
На г. Георги Енчевъ — 2 дена;
На г. Петко Петковъ — 2 дена;
На г. Христо Мариновъ — 2 дена;
На г. Добри Митевъ — 1 день;
На г. Кирилъ Славовъ — 2 дена;
На г. Димитъръ Мангъровъ — 1 день и
На г. Йосифъ Марулевъ — 4 дни.

Следва да се разреши отпуски отъ Събранието на следнитѣ народни представители, понеже сж се ползували съ 20-дневенъ такъвъ:

На г. Димитъръ Икономовъ — 2 дена;
На г. Петъръ Цвѣтковъ — 2 дена;
На г. Савчо Ивановъ — 2 дена;
На г. Хюсеинъ х. Галибовъ — 4 дни;
На г. Еминъ Агушевъ — 4 дни;
На г. д-ръ Цвѣтанъ Дяковъ — 4 дни;
На г. Тончо Мечкарски — 1 день;
На г. Георги Кулишевъ — 5 дни;
На г. Желю Тончевъ — 2 дена;
На г. Добри Даневъ Манасиевъ — 23 дни и
На г. Никола Андреевъ — 5 дни.

Които сж съгласни да имъ се разреши исканиятъ отпущъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Съобщавамъ на Събранието, че сж постѣпили следнитѣ питання:

Отъ свещовския народенъ представител г. Николай Алексиевъ къмъ г. министра на земледѣлието и държавнитѣ имоти — стносно кампата за добѣтъка на с. Бѣлени, Свищовска околия, въ държавното пасище на островъ Персина.

Отъ бѣлослатинския народенъ представител г. Тончо Мечкарски къмъ г. министра на вътрешнитѣ работи и на-

родното здраве — относно непредаване длъжността отъ стария кметъ на новоизбрания такъвъ въ с. Търнава, Бѣлослатинска околия.

Тия питання ще бждатъ препратени на съответнитѣ г. г. министри, за да отговорятъ.

Съобщавамъ на Събранието, че е постѣпило писмо отъ македонската парламентарна група, съ което се съобщава, че е избранъ за председател на групата народниятъ представител г. д-ръ Владимиръ Руменовъ на мѣстото на починалия Иванъ Каранджуловъ.

Съобщавамъ сжщо, че е постѣпилъ отъ Министерството на правосѣдието законопроектъ за купуване земледѣлското стопанство на Бр. Харитови, намираще се въ с. Минкова-махала, Фердинандска околия, за нуждитѣ на фонда за подобрене затворното дѣло въ България при Министерството на правосѣдието. (Вж. прил. Т. I, № 113)

Тоя законопроектъ ще бжде раздаденъ на г. г. народнитѣ представители и поставенъ на дневенъ редъ.

Има думата народниятъ представител г. Никола Андреевъ.

Н. Андреевъ (р): Азъ моля г. министра на финанситѣ и г. министра на търговията, промишлеността и труда, да се съгласятъ, по възможность, днесъ да се постави на по-предно мѣсто въ дневния редъ първото четене на законопроекта за освобождаване отъ мито и общински налогъ суровитѣ и полуобработени материали за занаятчийското производство, защото сесията е къмъ своя край, а този законопроектъ е отъ бързо и належаще естество въ днешния моментъ, когато кризата е въ остра форма и еснафитѣ, занаятитѣ, чувствуватъ тази криза най-тежко.

Министъръ В. Молловъ: Нѣмамъ нищо противъ това — следъ като минатъ законопроектитѣ, поставени на трето четене, да преминемъ къмъ този законопроектъ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Съ това предложение ще сезирамъ Народното събрание, следъ като свършимъ съ законопроектитѣ на трето четене.

Пристѣпваме къмъ първа точка отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за измѣнение на чл. 37 отъ закона за тютюна.

Моля г. докладчика да го докладва.

Докладчикъ Г. Казанаклиевъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, безъ измѣнение)

К. Томовъ (з): Едно малко пояснение. § 2 се отнася до съществуващитѣ фабрики ли?

Министъръ В. Молловъ: Да.

К. Томовъ (з): Какво ще стане, г. министре, съ оѣзи съществуващи тютюневи фабрики, които въ този моментъ не работятъ и поради кризата, поради липсата на капитали, сж спрѣли работата си за известно време?

Министъръ В. Молловъ: Г. Томовъ! Фабрицитѣ, които сж закрити формално, . . .

К. Томовъ (з): Не формално.

Министъръ В. Молловъ: ... не могат да бъдат открити. Ако не са закрити формално, те си остават.

Д. Каранешевъ (д): Значи, тези, които са закрити формално, няма да бъдат открити.

Министъръ В. Молловъ: От фабрики, които са закрити формално, аз имам само две искания. За да бъдат открити, и тези две искания ще удовлетвори. А тези, които не са закрити формално, те си остават.

К. Томовъ (з): Подъ режима на стария законъ.

Министъръ В. Молловъ: Те си остават. — Закриването е единъ формален актъ.

К. Томовъ (з): Но те не работят сега.

Министъръ В. Молловъ: Вижте, за Министерството на финансите не е важно дали работят или не работят. Аз казвам: ако те не са закрити формално, те си остават. За закриването има единъ административен акт: издава се заповѣдъ. Шомъ не е издадена заповѣдъ, фабриката съществува и може да си работи.

К. Томовъ (з): Но нали трябва да вземат известно количество бандеролъ?

Министъръ В. Молловъ: Да.

К. Томовъ (з): Ако те не го вземат?

Министъръ В. Молловъ: Ако те не го вземат, въобще не могат да бъдат закрити. Когато те бъдат закрити формално, тогава ще се подчиняват на новия законъ. Но сега, до влизането въ сила на последния, ако и да не работят, те са си открити.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които са за приемането на трето четене прочетения законопроектъ, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 80)

Пристъпваме къмъ точка втора отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за статистическото право.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ Г. Казанаклиевъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ поправките и прибавките, приети на второ четене)

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които приемат на трето четене законопроекта за статистическото право, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 81)

Пристъпваме къмъ точка трета отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за пласиране и оползотворяване обществените фондове, сумите отъ Спесовната каса и отъ държавните предприятия.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ В. Даскаловъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, безъ изменение)

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които приемат на трето четене законопроекта за пласиране и оползотворяване обществените фондове, сумите отъ Спесовната каса и отъ държавните предприятия, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 82)

Пристъпваме къмъ точка четвърта отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за изменение и допълнение на закона за рибарството.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ В. Даскаловъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ поправките и прибавките, приети на второ четене)

Председателствуващъ В. Димчевъ: По прочетения законопроектъ има предложение отъ народния представителъ г. Иванъ Ингилизовъ, подписано отъ нужното число народни представители: (Чете) „Чл. 27, ал. II да се видоизмени така: „Който лови риба за продажъ, освенъ отъ Дунава, Черно-море и блатата край тяхъ, плаща такса за риболовенъ билетъ 500 л. годишно“.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Иванъ Ингилизовъ.

И. Ингилизовъ (мак): Г. г. народни представители! Предвидихме въ закона за рибарството да се плаща 500 л. такса за риболовенъ билетъ. Тия рибари, които са професионалисти, които ловятъ риба по Дунава, Черно-море и блатата край тяхъ, плащатъ единъ данъкъ отъ 20%; уловената риба се продава на търгъ и отъ добитата сума 20% взема държавата, следователно ако те платятъ за риболовенъ билетъ, ще платятъ още единъ данъкъ отъ 500 л., а ония рибари, които са въ вътрешността на царството, могат да ловятъ риба и да я продаватъ, безъ да даватъ на държавата никаква такса. Азъ съмтамъ, че е несправедливо да създаваме две категории рибари и да поставяме едни въ една категория, а други въ друга категория. Затуй азъ правя предложение: рибарите, които ловятъ риба за продажъ, освенъ отъ Дунава, Черно-море и блатата край тяхъ, да плащатъ такса за риболовенъ билетъ 500 л. годишно. Това е моето предложение.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата г. министърътъ на земледелието и държавните имоти.

Министъръ Д. Христовъ: Г. Ингилизовъ, ако се не лъжа, повдигна този въпросъ и при второто четене на законопроекта и неговото предложение не се прие.

Г. г. народни представители! Законопроектътъ е разглежданъ заедно съ представители на Съюза на рибарите въ всичките негови тънкости, направени са извънредно големи подобрения, и азъ моля г. Ингилизовъ да оттегли предложението си. Не съмъ съгласенъ съ него.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които приематъ предложението на г. Ингилизовъ, моля, да вдигнатъ ръка. Малцинство, Събранието не приема.

Които приематъ на трето четене законопроекта за изменение и допълнение на закона за рибарството, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема (вж. прил. Т. II, № 83)

Пристъпваме къмъ точка пета отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за изменение на т. т. 5 и 25 на чл. 88 отъ закона за градските общини и на т. т. 5 и 25 на чл. 67 отъ закона за селските общини.

Моля г. докладчика да го прочете.

Докладчикъ Т. Кънчевъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ поправките и прибавките, приети на второ четене)

За уяснение, въ края на текста на § 3 се прибавиха думите: „а въ останалата му частъ — отъ деня на публикуването му въ „Държавенъ вестникъ“.

Както си спомняте, г. г. народни представители, вчера се прие новъ § 3 съ текстъ: (Чете) „По отношение на алинея четвърта настоящиятъ законъ влиза въ сила отъ 1 октомврий 1930 г.“ Сега се прибавятъ думите: „а въ останалата му частъ — отъ деня на публикуването му въ „Държавенъ вестникъ“.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Генко Митовъ.

Г. Митовъ (д. сг): Г. г. народни представители! Преди известно време ние направихме едно изменение на същия чл. 88 отъ закона за градските общини, а именно: изменението на п. 13. Споредъ това изменение се установи, празните дворищни мѣста въ урегулираните части на градовете да плащатъ единъ данъкъ отъ 1 до 5%, като се предоставя на общините да определятъ този процентъ. Разбраше се, че този процентъ ще се плаща върху старите данъчни оценки. Следъ това, обаче, или наскоро преди това, станаха изменения на тези данъчни оценки и цените се увеличиха близо 25 пъти. И ако се разбира, че тези проценти се плащатъ върху новите данъчни оценки, то данъкътъ става почти конфискационенъ, защото той не е еднократенъ, а е ежегоденъ. Ако едно дворно мѣсто при старите данъчни оценки е било оценено 1.000 л., а сега 25.000 л., и това дворно мѣсто ще плаща 5% ежегоденъ данъкъ, можете да си представите какъвъ голѣмъ ще бъде размѣрътъ на този данъкъ. Въ сравнение съ данъкъ-сгради, който се плаща на хиляда, ще бъде десетократно по-голямъ, т. е. празните дворища ще плащатъ много повече отъ застроените такива. Затова азъ мисля, че ще бъде много умѣстно г. министърътъ на вътрешните работи да даде тълкувание какъ се разбира този процентъ.

Азъ не правя предложение, а искамъ да се направи тълкуване отъ г. министра на вътрешнитъ работи, какъ се разбира това измѣнение: процентътъ върху старитъ оценки ли е, или върху новитъ? Защото общото желание и намѣрение тогава бѣше този данѣкъ да се опредѣли върху старитъ данѣчни оценки. Моля г. министъръ-председателя да даде обяснение, за да нѣма неясноти.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата г. министъръ-председателятъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Въпросътъ е въ следното. Въ чл. 88 на закона за градскитъ общини, п. 13, се казва: (Чете) „Ако общинскиятъ съветъ намѣри за необходимо, налага годишенъ налогъ върху празнитъ отдѣлни дворища, предназначени за жилища въ чертитъ на общината съ утвърдена регулация: до 5% върху оценката на дворището за данѣкъ върху сградитъ“ — забележете добре, върху оценката на дворището за данѣкъ върху сградитъ — „въ квартали съ най-малко 50% застроени дворища; до 3% върху оценката въ квартали съ най-малко 25% застроени дворища и 1% върху оценката на другитъ незастроени дворища“.

Г. карловскиятъ народенъ представителъ пита: какъ може да се съгласува по здравъ смисълъ това законоположение съ съществуващия вече данѣкъ върху сградитъ? Тукъ има една аномалия. Признавамъ това. Както вѣра споменахъ, вследствие голѣмитъ аномалии въ нашия държавенъ животъ следъ войнитъ, естествено, на много мѣста се спъваме отъ противоречия. Когато въ 1922 г. се е постановило да се взема 5% върху оценката за данѣкъ-сгради, тогава се имаха предъ видъ две съображения: първо, че трѣбваше да се засили строежътъ, и, второ, че тѣзи 5% се смѣтатъ върху оценкитъ на дворищата споредъ данѣкъ-сгради. А тая оценка отъ преди войнитъ бѣше такава, че данѣкъ-сгради се плащаше 4‰, 5‰ или 6‰ не спрямо действителната стойностъ въ подценената монета, а спрямо увеличената два или три пѣти стойностъ спрямо оная отъ 1911 г. при книженъ левъ, изгубилъ цената си 27 и повече пѣти. Тѣзи две съображения биха дали въ резултатъ, първо, да се засили строежътъ, и, второ, ония, които иматъ арси — това е терминътъ на незастроенитъ мѣста въ единъ кварталъ — да платятъ, ако кварталътъ до 50% е застроенъ, данѣкъ максимумъ до 5% върху двойната стойностъ на мѣстото преди войнитъ. Сега данѣкътъ върху сградитъ ние го уредихме да бѣде съ огледъ на новитъ оценки на сградитъ, които, по предположение, сѣ най-малко 27 пѣти по-голѣми, отколкото сѣ били преди войнитъ. Но за да не легне тежко на данѣкоплатцитъ, вмѣсто да вземемъ старитъ такси заедно съ връхнината меж-у 8 и 10‰, вземаме само 2½‰. Това е съ огледъ, за да нѣма единъ скокъ къмъ тежко облагане. По-нататътъ остава постановлението тѣй, както е въ закона. Ще излъже, че дворищата ще се облагатъ 20 пѣти повече — защото тия 5% ги разбиратъ върху новитъ оценки — отколкото се облагатъ сградитъ.

Очевидно, тукъ имаме една аномалия. За жалость, въ тая минута, на трето четене, азъ не мога да поправа тая аномалия. Има много аномалии. Имаше и друга една аномалия, която поправихме съ единъ тълкувателенъ законъ точно по този п. 13 отъ чл. 88. Както си спомняте, тя бѣше въ следното: общинскитъ съвети, като сѣ приготовлявали бюджетитъ си за 1929 г. и сѣ заседавали презъ м. февруарий или мартъ 1929 г., когато налице бѣха старитъ оценки — два или три пѣти увеличени отъ преди войнитъ — опредѣлили сѣ единъ процентъ и ние постановихме, че този процентъ ще се отнася до ценитъ, каквито сѣ били въ сила, когато се е взело решението на общинския съветъ; значи, 5% върху два или три пѣти увеличената стойностъ на имота отъ преди войнитъ. Но понеже въ туй време дойде новата оценка, нѣкои общини смѣтнаха, че могатъ да взематъ данѣкъ върху новата оценка, която не е два или три пѣти по-голѣма отъ преди войнитъ, но сѣдно е по-голѣма 27 пѣти. Естествено, по здравъ смисълъ ние приехме единъ законъ, чрезъ който да упътимъ общинскитъ съвети, че тѣ, които сѣ налагали единъ процентъ данѣкъ при една оценка два или три пѣти по-голѣма отъ преди войнитъ, не бива отпосле пѣкъ поради новитъ оценки да облагатъ върху една оценка 27 пѣти по-голѣма. Това стана и се поправи.

Ние поправихме само това; ние не поправихме, обаче, другото, за което сега пита г. Митовъ — че се дава възможностъ на общинитъ да отиватъ до 20 пѣти по-високо облагане на празното мѣсто, отколкото е облагането на сградата. Не ще съмнение, това е една аномалия, върху която, повтарямъ, не мога сега, при третото четене на законопроекта, да се спирамъ и да я поправамъ, но давамъ

тѣзи обяснения, като се надѣвамъ, че почитаемиѣ общински съвети ще се проникнатъ отъ здравия смисълъ и нѣма да прилагатъ този максималенъ процентъ отъ 5%, а ще се задоволятъ съ другъ процентъ.

Г. г. народни представители! Скоро ще внесемъ законопроекта за общинитъ. Всички тѣзи въпроси ще се уредятъ тамъ. Имамъ всичкитъ основания да смѣтамъ, че въ идната редовна сесия на първо мѣсто ще се разгледа този законопроектъ, който е готовъ, изработенъ е отъ министерството, и тогазъ ще оправимъ окончателно всичко.

Повтарямъ: съ този си отговоръ на г. Митовъ отправямъ и една молба къмъ общинскитъ съвети, да се съобразяватъ, доколкото тѣ могатъ, съ здравия смисълъ, като давамъ едно обещание, че въ идната сесия тая работа ще се оправи, както ще се оправятъ много други аномалии поради катастрофитъ и войнитъ.

С. Савовъ (д. ср): Дотогазъ, споредъ новитъ облагания, общинскитъ съвети нѣма ли да продадатъ тѣзи дворни мѣста?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. Савовъ! Азъ обичамъ да вървамъ, че нѣма да ги продадатъ.

С. Савовъ (д. ср): Трѣбва да ги предупредите.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ не смѣтамъ, че ще има такива общински съвети.

К. Лулчевъ (с. д): Дайте едно тълкувание, . . .

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ давамъ тълкуванието.

К. Лулчевъ (с. д): . . . което да мине въ закона.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Моля ви се! Тълкуванието е това: споредъ моегъ разбиране, докогато не се измѣни самиятъ процентъ на облагането тукъ, общинскитъ съвети трѣбва да се съобразяватъ съ онова отношение на размѣритъ, което е било при старата оценка, между данѣка върху сградитъ и данѣка върху незастроенитъ мѣста. Това би било максимумъ 10 пѣти повече, не 20 пѣти.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които приематъ на трето четене прочетенъ законопроектъ, . . .

М. Маджаровъ (д. ср): Съ тълкуванието на г. министра.

Председателствуващъ В. Димчевъ: . . . съ прибавката на г. докладчика и поясненията, дадени отъ г. министъръ-председателя, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 84)

Има предложение за разглеждане на точка четиринадесета отъ дневния редъ — първо четене на законопроекта за освобождаване отъ мито и общински налогъ суровитъ и полуобработени материали, нуждни за занаятчийското производство и на готовитъ занаятчийски произведения за износъ — съ което е съгласенъ и г. министърътъ на търговията, промишлеността и руда. Които сѣ съгласни да се пререди така дневниятъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ Г. Павловъ (д. ср): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ мотивитъ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 77)

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Калоянъ Маноловъ.

К. Маноловъ (зан): Г. г. народни представители! За да може внесениятъ отъ г. министра на търговията, промишлеността и труда законопроектъ за безмитния вносъ на сурови и полуобработени материали за занаятчийското производство да бѣде разгледанъ по-обширно, да бѣде освѣтлено народното представителство, за да се разсѣя оная мѣлава, че внесениятъ законопроектъ ще подобри до голѣма степенъ положението на занаятчийтъ и за да може да се даде едно изчерпателно обяснение, за да се види кои конкретно ще се ползватъ отъ този законъ, отъ името на занаятчийската парламентарна група азъ предлагамъ да се приеме законопроекта на първо четене и да се изпрати въ комисията.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата г. министърътъ на търговията, промишлеността и труда.

Министър Ц. Бобошевски: Г. г. народни представители! Ще кажа само няколко думи. Целта на този законопроект е да уеднакви нашето дребно производство с едрото, да премахне една разлика, която съществуваше по закона за насърчение на местната индустрия. Ако през 1909 г. съществуваше мотивът, че занаятчийството може да конкурира нашата още нестабилизирана индустрия, днес, когато тя вече е стъпила здраво на своите крака, този мотив не съществува и аз мисля, че тази разлика — да третираме едрата индустрия по-благоприятно от занаятчийството — вече не трябва да съществува, трябва да я премахнем.

Когато се прокарваше законът за насърчение на местната индустрия, аз обещах, че ще внесе този законопроект, с който се облагодетелствуват само онзи отрасли от занаятчийството, които се насърчават по закона за насърчение на местната индустрия от 1928 г. Тоя принцип е влязъл в тоя законопроект. Действително, ние предвидихме в закона за насърчение на местната индустрия и занаятчийството да се ползува от неговите облаги, като дадохме тия облаги на производителните кооперации. Обаче както навсякъде, така и всред занаятчийството виждаме българския себичен дух. Нашият занаятчий не обича да се съюзява на кооперативни начала, затова не се създадоха занаятчийски производствени кооперации. Всъщност си остава в своя дюкян, за да играе същевременно роля и на занаятчий, и на калфа, и на слуга, и на всичко. Затова производителните кооперации не направиха никакъв прогрес след гласуването на закона за насърчение на местната индустрия.

Понеже целта, която си поставихме да постигнем с закона за насърчение на местната индустрия — да подпомогнем и занаятчийството — не се постигна, с внесенния законопроект искаме да дам право и на занаятчийството, както на индустриалците, които са покровителствувани, да внасят свободно онзи материали, които ги няма в страната ни, или пък са в недостатъчно количество. Принципатът е, че снова, което е нужно за производството, голямо или малко, безразлично дали се покровителствува или не, да бъде освободено при вноса му от мито, както онзи артикули, които се изнасят на външния пазар, биват освобождавани от износни мита. Това са елементарни принципи, които са възприети във всички страни. Във тия рамки съм се движил и аз.

Затуй ви моля да приемете законопроекта по принцип, а в комисията ще видим какви подобрения могат да се направят.

Но казва се, че държавата не прави големи жертви с този законопроект. Днес, при тая криза, тоя законопроект ще ошети нашия фиска с около 20 милиона лева и затова с голяма борба аз успях да наложам тази жертва. Аз съмтам, че в настоящия момент, покрай другите жертви, които държавата е направила за занаятчийството, трябва да направи и тая жертва, за да подпомогнем занаятчийството. Аз мисля, че занаятчийството оценява по достоинство този законопроект. Фактът, че всеки ден занаятчийството ме питат защо законопроектът още не минава, и фактът, че идват при мене делегации от занаятчийството, които искат част по-скоро законопроектът да мине, показва как гледа занаятчийството на тоя законопроект. А думите на варненския народен представител г. Калоян Манолов нямат никакво значение, защото той демагогува. За мене е важно това, което казва занаятчийската организация. Аз съмтам, че занаятчийството оценява добре този законопроект, че той ще бъде от тяхна полза.

К. Манолов (зан): Щом като внасяте тоя законопроект в момента, когато кабинетът е в оставка, значи, това е несериозна работа.

Отъ сговориститъ: Не е вярно. Министърът си стои.

Министър Ц. Бобошевски: Ето беля, сега! Аз съм внесъл тоя законопроект преди три месеца. Той ще стане сега закон.

К. Манолов (зан): Вие имате достатъчно време порано, за да го внесете. Вие правите сега демагогия, а не ние.

Министър Ц. Бобошевски: Това, което вършите вие, е демагогия. Законопроектът е внесен отдавна, но понеже бюджетът заеха доста време, той не можа да мине досега. Сега вече е сложен на дневен ред, утре ще мине в комисията и подиръ два дена ще стане закон. Със Вашите думи няма да намалите значението на тоя законопроект, който е правилно оценен от занаятчий-

ството. То си каза думата по него, а какво ще кажете вие — то не е важно. Аз бях на занаятчийския конгрес и направих там декларация, че този законопроект ще стане закон. Съвнесахте му аз изпълнявам своя дълг към занаятчийството. Със този законопроект се завършва онзи цикъл от закони, с които вие насърчавате нашето занаятчийско производство. Може да слъзем двата закона — за насърчение на индустрията и за подпомагане на занаятчийството — и да направим един закон за поощряване изобщо на нашата промишленост.

Ц. Табаковъ (зан): А защо в закона за насърчение на местната индустрия не дадохте същите привилегии на занаятчийството, които дадохте на индустриалците, за да няма нужда да внасяте новъ законопроект, който да обръква тая материя?

Министър Ц. Бобошевски: Не е в Ваш полза този законопроект, затова говорите така. Ние създадохме и занаятчийски камари, и всичко, каквото искаше занаятчийството. Ние осъществихме всички негови искания, ние осъществихме това, което е било неговата максимална програма. Аз в продължение на моето министерствование съм я осъществил. Кажете кое не е осъществено? Каквото щете да приказвате, дълата са си дъла, тъ ще си останат, а не вашите празни приказки.

Ц. Табаковъ (зан): Защото всичко сте осъществили, затова са процътвали и занаятчий, и всички.

Д. Пешевъ (зан): Няма ли още някой новъ данък за занаятчийството, г. министре? Това се потрудете да направите. Знаем какво можете да направите във бъдеще.

Председателстващ В. Димчевъ: (Звъни) Нямата думата, г. Пешевъ.

Има думата народният представител г. Никола Андреев.

Н. Андреевъ (р): Доволен съм, че стана пререждане на дневния ред, за да може да се приеме този законопроект на първо четене, а да се разисква по принцип при второто му четене. Аз разбирам думите на г. министъра въ смисъл, да се приеме законопроектът сега на първо четене, да се изпрати утре за обсъждане в комисията, а общите разисквания по него да станат при второ четене. Така ли трябва да се разбират Вашите думи, г. министре?

Министър Ц. Бобошевски: Кой Ви пръчи да вземете думата и сега?

Н. Андреевъ (р): Нека го приемем сега по спешност на първо четене. Общите разисквания да станат при второто четене.

А. Пиронковъ (д. сг): Нищо подобно.

Министър Ц. Бобошевски: Какво повече може да се говори от това, което се говори? Само да си чешем езиците ли?

Н. Андреевъ (р): Ще видим после. И в комисията може да се изкажем.

Председателстващ В. Димчевъ: Които приемат на първо четене законопроекта за освобождаване от мито и от общински налог суровите и полуобработени материали, нужни за занаятчийското производство, и на готовите произведения за износ, като законопроектът бъде изпратен в комисията, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристигаме към точка шеста от дневния ред — първо четене законопроекта за земеделските камари.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретар Г. Павловъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцяло, заедно с мотивите към него — вж. прил. Т. I, № 110)

С. Омарчевски (з. в): Това е много важен законопроект и времето, в което се намираме, не е удобно да го разискваме. Тоя законопроект ще отнеме цъла неделя време.

Председателстващ В. Димчевъ: Има думата народният представител г. Димитър Зографски.

Д. Зографски (з. в): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Вземамъ думата по представения ни отъ г. министра на земледѣлието законопроектъ за земледѣлскитѣ камари, съ който се цели да се измѣни съществуващиятъ досега законъ, за да направя нѣкои бележки. Преди това, обаче, азъ ще отправя една молба къмъ министъра на земледѣлието: да бѣде така добъръ да отложи разглеждането на законопроекта за друго време, когато ще имаме възможностъ да го обсъдимъ по-спокойно и да чуемъ компетентното мнение на всички ония, които сѫ полза биха се произнесли при изработването на такъвъ единъ законъ, който цели да донесе подобрене на земледѣлското производство чрезъ единъ специаленъ институтъ, който ще ратува именно въ това направление. Ако министърътъ на земледѣлието има съзнанието, че сега не е времето да се разглежда този законопроектъ и се съгласи да се отложи, той ще направи ценна услуга както на идеята, прокарана въ законопроекта, така сѣщо и на народното представителство, да не бѣде то тормозено, особено сега, въ края на сесията, когато вие всички (Сочи сговориститѣ) сте заети съ домашни работи, съ реконструкции и т. н. Смѣтамъ за излишно да повтарямъ, че въ този моментъ не трѣбва да се занимаваме съ такъвъ важенъ въпросъ. Ето защо, азъ пакъ повтарямъ молбата си: да отложимъ разглеждането на този законопроектъ не защото ние сме противъ законопроекта — напротивъ, ние сме по принципъ за него — а защото смѣтамъ, че сега нѣмаме време да се занимаваме съ него. Отъ нѣколко дена насамъ вие сте свидетели какъ маса законопроекти и предложения минаватъ тукъ по единъ много бързъ начинъ. Това не е въ интереса на законодателството. И въ миналото сме имали случай да кажемъ своята дума, че таква бързо законодателство не довежда до ония резултати, които се очакватъ отъ него, и става нужда, още преди масилото да е изсъхнало, да го измѣняваме. За да не попаднемъ въ такива грѣшки, смѣтамъ, че не трѣбва да се бърза съ този законопроектъ, че той трѣбва да се снемѣ сега отъ дневния редъ, за да ни се даде възможностъ да го проучимъ и следъ туй да го разгледаме било въ идущата редовна сесия, било презъ извънредна сесия, ако има такава, и тогава да се направятъ нуждитѣ подобрения въ него.

Н. Пждаревъ (д. сг): За да бѣдете последователенъ, г. Зографски, трѣбва да поискате да се вдигне заседанието, защото Камарата не се занимава съ несериозни въпроси; всичко онова, което минава презъ Камарата, предполага се, че е отъ значение и трѣбва да се проучи основно.

Д. Зографски (з. в): Азъ Ви благодаря за забележката, г. Пждаревъ. Добре, че вие направихте това предложение. Въпросътъ е много важенъ. Значи, вие имате съзнанието, че ние нѣмаме онова спокойствие, което ни е нужно, за да разгледаме такива голѣми и важни въпроси.

Н. Пждаревъ (д. сг): А за другитѣ въпроси имаме ли?

Д. Зографски (з. в): И за тѣхъ нѣмаме, но все пакъ, тѣ сѫ отъ по-маловажно значение.

Н. Пждаревъ (д. сг): Това е единъ парламентаренъ въпросъ, г. Зографски, и съ него не може така леко да се занимаваме.

Д. Зографски (з. в): Ако вие, мнозинството, имате съзнанието, че сега не може да се разгледа законопроектътъ и има нужда да се вдигне заседанието на Камарата, ние не бихме имали нищо противъ, макаръ че официално нищо не е нотифицирано, не ни е казано, че правителството се намира въ криза, за да не можемъ да разискваме такива въпроси.

Н. Пждаревъ (д. сг): Ние не можемъ да вземемъ такива решения.

Д. Зографски (з. в): Вие си мълчите и смѣтате, че това е ваша работа. Но отъ това, което можемъ да доловимъ, разбираме, че и вие, и ние не сме напълно спокойни, за да разискваме такива голѣми въпроси.

Н. Пждаревъ (д. сг): Въ случая Камарата не може да реши да нѣма заседание.

Министъръ Д. Христовъ: Вървайте ме, г. Зографски, ние всички сме спокойни, времената сѫ спокойни. Реконструкцията нѣма нищо общо съ законопроекта. Карайте, за да свършимъ една полезна работа.

Т. Мечкарски (з. в): На галопъ тая работа не отиза, г. министре!

Министъръ Д. Христовъ: Никой не ви кара да вървите на галопъ; никой не ви прѣчи ходомъ да разгледате законопроекта. Ако нѣмате какво да говорите, защото не сте подготвени, то е другъ въпросъ. Тогава недейте говори. Но болшинството е спокойно; цѣлото Народно събрание е много спокойно.

Д. Зографски (з. в): Г. министре! Вчера внесохте този законопроектъ и веднага днесъ го слагате на дневенъ редъ. Какво можемъ да направимъ въ такъвъ случай?

Н. Пждаревъ (д. сг): Недейте, моля Ви се, вмѣсва политически въпроси. Вземете този формаленъ въпросъ: право е, че така, както се иска отъ насъ, законопроектитѣ бързо да минаватъ, тѣ нѣма да бѣдатъ добре проучени. Снощи се внесе законопроектътъ, днесъ се разисква, утре ще го гласуваме.

Д. Зографски (з. в): Ние имаме парламентарна практика и традиции, които трѣбва да бѣдатъ следвани. Въ миналото винаги е било така: като се внесе единъ законопроектъ, дава му се гласностъ, раздава се на народнитѣ представители, дава имъ се възможностъ да го проучатъ, тѣ въ заседание на своитѣ парламентарни групи го разглеждатъ, въ пленума излизатъ съ свое становище и, подготвени, законопроектътъ минава на първо четене, отива въ комисията, тамъ на нова смѣтка се дебатира и добива онзи съвършенъ видъ, който трѣбва да получи. Питамъ ви азъ: имаме ли физическа възможностъ въ това кратко време, което има да живѣе Камарата, до 16 т. м., още три дена, да изпълнимъ всичката тая процедура? Не, нѣмаме тая възможностъ: дори и законопроектътъ да се приеме на първо четене, следъ като се изкажатъ всички парламентарни групи — а трѣбва да се изкажатъ, понеже това е единъ голѣмъ въпросъ — и да го пратимъ въ комисията, и тамъ ще стане нужда да го минемъ въ едно или две заседания. Ако е въпросъ да го приемемъ само по принципъ сега, въ тая сесия, ние не бихме имали нищо противъ; но ако искате непременно сега да го направите законъ, ние се противопоставяме отъ тая гледна точка, че не може да бѣде добре проученъ, разгледанъ и коригиранъ законопроектътъ въ всичкитѣ му детайли, за да добие една съвършена форма. Още въ 1912 г. се гласува единъ законъ за земледѣлскитѣ камари, промулгиранъ съ указъ № 23 отъ 27 априлъ 1912 г. и обнародванъ въ „Държавенъ вестникъ“ отъ 17 май с. г., обаче той законъ и до днѣ днешенъ не е прилаганъ. Защо не е прилаганъ? Трѣбва да проучимъ всички тия работи и да видимъ какви дефекти е ималъ стариятъ законъ, какви има сега предлаганиятъ ни на обсъждане законопроектъ, за да направимъ ония подобрения, които ни се налагатъ.

Това сѫ моитѣ съображения, по които азъ искамъ и на нова смѣтка пакъ моля г. министра да се съгласи да отложимъ разглеждането на законопроекта. Нѣма да сбъркаме, ако дочакаме едно по-друго време, когато ще можемъ все-странно да го разгледаме и да го създадемъ въ такъвъ видъ, въ какъвто именно се желае. Ако бързаме, може би ще сбъркаме и ще стане нужда въ непродължително време да го поправяме — може би още въ идващата сесия — или, най-малко, ще го последва сѣщата участъ, каквато е последвала неговия предшественикъ, стария законъ за земледѣлскитѣ камари. Не бива да се създаватъ закони, които нѣмаме намѣрение да прилагаме. Ако имаме намѣрение да ги прилагаме, ще трѣбва да ги създадемъ въ съвършена форма, да имъ дадемъ духъ и плътъ, за да отговарятъ на предназначението, за което сѫ създадени.

Д. Даскаловъ (з. в): Г. министърътъ се съгласява да се отложи.

Д. Зографски (з. в): Съгласни ли сте, г. министре?

Министъръ Д. Христовъ: Не съмъ съгласенъ. Карайте.

Д. Зографски (з. в): Г. г. народни представители! Къмъ мотивитѣ на предлагания законопроектъ за земледѣлскитѣ камари ние не можемъ абсолютно нищо да прибавимъ, нито пъкъ да извадимъ, въ смисълъ, че напълно сме съгласни да имаме земледѣлски камари, въпросътъ за които отдавна е билъ разискванъ. Тукъ, отъ трибуната на Народното събрание, мнозина народни представители сѫ задавали въпросъ на правителството: „Джанътъ, защо не се прилага съществуващиятъ законъ за земледѣлскитѣ камари? Или съществува тоя законъ, или не съществува? Ако смѣтате, че той е единъ излишенъ законъ, отгънете

го". На това се възразяваше: „Ще дойде време, когато ще се внесе предложение за измѣняването му". Сега, обаче, ни се предлага новъ законопроектъ и се иска отъ насъ да бѣде приетъ. Дългъ ни е, преди да направимъ своитѣ бележки по него, да хвърлимъ единъ бѣгълъ погледъ на стария законъ.

Какви основни начала бѣха легнали въ стария законъ за земеделѣлскитѣ камари и какви сѣ тия въ новия законопроектъ? Основнитѣ сѣ едни и сѣщи, задачитѣ сѣ едни и сѣщи, въ смисълъ, че земеделѣлскитѣ камари сѣ единъ съвещателенъ институтъ, който ще проучва всички стопански въпроси, свързани съ нашето земедѣлие и неговитѣ отрасли, ще дава мнения — по този начинъ ще се чертае земеделѣлската политика, която трѣбва да следва нашата държава. Това е било въ 1912 г., това е и днесъ. Обаче по отношение състава на тия камари е направено едно съществено измѣнение. Съ закона отъ 1912 г. земеделѣлскитѣ камари сѣ толкова, колкото сѣ апелативнитѣ сѣдилища, т. е., за районъ да иматъ апелативния районъ, а сега се създаватъ толкова, колкото сѣ търговскитѣ камари. Но това още нищо не значи. Днесъ имаме едно по-друго положение, една по-друга констелация — и необходимостта е наложила да имаме повече земеделѣлски камари.

По досегашния законъ, една отъ главнитѣ задачи на земеделѣлскитѣ камари бѣше да контролиратъ борситѣ и котирането на ценитѣ. Въротно, съществуването на търговско-индустриалнитѣ камари днесъ е било причината, въ този законопроектъ да нѣма подобно постановление, каквото има въ досегашния законъ за земеделѣлскитѣ камари.

Сега по отношение състава на земеделѣлскитѣ камари. Въ действащия законъ за земеделѣлскитѣ камари е казано, че две сѣ категориитѣ членове на камаритѣ — действителни и спомагателни. Действителни членове сѣ ония, които се избиратъ отъ населението, и чистото имъ е колкото това на народнитѣ представители, които се избиратъ въ даденъ районъ, а спомагателни сѣ ония, които ще бѣждатъ избирани отъ общитѣ годишни събрания на самитѣ камари. Сега, обаче, положението е видоизмѣнено въ смисълъ, че има три категории избраници за земеделѣлскитѣ камари. Първата категория сѣ тия, които избира населението — така нареченитѣ земеделѣлци-стопани — по реда на изборитѣ за окръжни съветници; втората категория сѣ отъ страна на безпартийнитѣ кооперативни организации — едно ново понятие, за което би било длъжностъ на г. министра, вносителъ на този законопроектъ, да даде обяснение, да каже какво разбира подъ думитѣ „безпартийни кооперации", защото ние, по нашитѣ разбирания, изобщо въ кооперативното дѣло държимъ на партийния неутралитетъ. За пръвъ пѣтъ се говори въ нашето законодателство за безпартийни кооперации. Кои сѣ безпартийни кооперации, ще се опредѣли отъ единъ съставъ на окръжния съдъ, както е казано въ чл. 10 на законопроекта: (Чете) „Партийността на кооперациитѣ се установява възъ основа на уставитѣ, отчетитѣ и баланситѣ имъ, за всѣки окръгъ отъ комисия въ съставъ: двама членове отъ окръжния съдъ и началника на клона на Българската земеделѣлска банка отъ окръжния градъ". Всички тия работи будятъ известни подозрения, дали нѣкои кооперативни сдружения, които раг excellence, по законъ, сѣ признати за кооперативни сдружения, на които уставитѣ е утвърденъ, нѣма да бѣждатъ причислени къмъ тая категория „партийни кооперации" и да имъ се откаже участието въ земеделѣлскитѣ камари. И третата категория членове на земеделѣлскитѣ камари сѣ отъ околийскитѣ на държавна служба служители, каквито сѣ агрономитѣ, ветеринаритѣ, лесовѣдитѣ и началницитѣ на клоновете на Земеделѣлската банка. Както казахъ, изборътъ за първата категория за членове на земеделѣлскитѣ камари, за земеделѣлци-стопани, ще става по реда на избора за окръжни съветници, а колкото се отнася до другитѣ две категории, щѣло било да се изработи единъ правилникъ за приложението на закона, който ще урежда материята, какъ и по какъвъ начинъ ще се допълватъ камаритѣ.

Трѣбва да си призная, нѣмахъ възможността прецизно да прегледамъ всички постановления на законопроекта, защото бѣ късо времето, а и ангажиранъ бѣхъ въ други работи, за да мога да го проуча. Предполагамъ, че има и други недостатѣци, но менъ ми обрѣна най-големо внимание глава VI — за бюджета на камаритѣ.

Отъ какви ресурси ще се издържатъ тия земеделѣлски камари? Споредъ постановлението на чл. 37, буква а, приходитѣ на земеделѣлскитѣ камари се състоятъ отъ данѣка на земеделѣлскитѣ камари 2% върху поземелния налогъ. Виждате, г. г. народни представители, че тукъ се създава една нова данѣчна тежестъ за българския гражданинъ.

Въ закона за земеделѣлскитѣ камари отъ 1912 г. е предвиденъ данѣкъ по 2 стотинки на декаръ, а съ това постановление на чл. 37 се налага единъ данѣкъ отъ 2% върху поземелния налогъ. Преди день-два ние приехме бюджета на държавата. Тамъ се предвидѣха нуждитѣ кредити, ние си казахме думата по тѣхъ. Сега съ законопроектъ за земеделѣлскитѣ камари се иска да създадемъ една нова данѣчна тежестъ за българския данѣкоплатецъ. Длъжностъ ми е, особено въ този моментъ, да кажа предъ народното представителство нашето мнение по въпроса за създаването на тия нови данѣчни тежести съ този специаленъ законъ. Ние рѣзо се противопоставяме на каквито и да е данѣчни тежести. Казано е не единъ пѣтъ и не единъ пѣтъ е повтаряно, какво българскитѣ данѣкоплатецъ е претрупанъ съ разнообразни данѣци и не бива съ тия специални закони да се увеличи още повече данѣчниятъ хаосъ въ нашата данѣчна система.

По-нататкъ приходитѣ на земеделѣлскитѣ камари се състоятъ, споредъ буква б на чл. 37 — на кубикъ продаденъ дървенъ материалъ отъ държавнитѣ, общинскитѣ и други обществени гори по 3 л., когато е за строежъ, по 1 л., когато е за горене, по 10 л. за издаденъ нигизански билетъ. Всички тия тежести, г. г. народни представители, ще легнатъ върху гърба на селското население, а най-вече на ония, които ще консомиратъ този дървенъ, горивенъ и строителенъ материалъ, тѣ сѣ, които ще плащатъ тия тежести.

По-нататкъ, по буква в на чл. 37 — отъ разни други постъпления. Министерството на земедѣлието и държавнитѣ имоти може да вписва въ бюджета на фондовѣтѣ при сѣщото министерство субсидии за земеделѣлскитѣ камари. Съ едно „може" е изчерпанъ цѣлитъ въпросъ. Значи, и за въ бѣдѣще ще очакваме, при изпълнението на закона за земеделѣлскитѣ камари, да се получаватъ суми и отъ бюджета на Министерството на земедѣлието.

Азъ смѣтамъ, че всички тия набелязани източници за приходи на земеделѣлскитѣ камари сѣ източници, набързо предвидени отъ г. министра, и ние нѣма да имаме възможностъ основно да ги прегледаме и корегираме.

Преди да продължа да разглеждамъ по-нататкъ законопроекта, азъ бихъ помолилъ наново както г. министра, така и народното представителство, той толкова важенъ законопроектъ, законопроектътъ за земеделѣлскитѣ камари, който ще влѣзе въ колизия съ маса други институции, каквито сѣ учредени по специалнитѣ закони — закона за насърчение на земеделѣлското производство, закона за земеделѣлскитѣ опитни и контролни институти — да бѣде обстойно проученъ и корегиренъ, за да се уеднаквятъ легналитѣ въ него положения съ тия въ другитѣ закони, които засѣгатъ въпроситѣ, свързани съ земедѣлието и неговитѣ отрасли, и да се види какъ ще се прехвърли компетентността на ония органи, които ще промишляватъ за подобрието на нашето народно стопанство, по-специално за земеделѣлското стопанство, защото не можемъ ние да очакваме при това положение, разнитѣ институции, по видъ и разбирания компетентни, разпложени, да работятъ въ едно и сѣщо направление.

Ние ще трѣбва да разгледаме и друго едно положение. Ние имаме и други едни институти — окръжнитѣ постоянни комисии, окръжнитѣ съвети, които сѣщо така промишляватъ за подобрието на народното стопанство въ всички неговѣ разклонения, не само въ земедѣлието и клоноветѣ му, и които въ $\frac{3}{4}$ отъ своята работа има да промишляватъ за подобрието на селското стопанство въ даденъ окръгъ. Ще останатъ ли окръжнитѣ съвети да се занимаватъ съ тази работа или ще имаме двойностъ, тройностъ, четворностъ и по тоя начинъ, вмѣсто да създадемъ нѣщо, ще създадемъ бюрократични институти, които само ще иждивяватъ срѣдствата на народа и нѣма да отговарятъ на нуждитѣ на момента? Ние се намираме — станала е банална истината, изтѣркана е тази фраза — въ тежко положение; бедна страна сме; въ тежко икономическо положение сме и не можемъ да си позволимъ лукса за създаване още други институти. Ще трѣбва да обхванемъ цѣлия комплексъ отъ въпроси въ неговата ширина и дълбочина и да видимъ кое е полезно, кое е разумно, кое ще отговаря най-добре на нуждитѣ на момента и на времето, и него да създадемъ. Не да оставимъ съ едни и сѣщи въпроси, както казахъ, да бѣде разпложена нашата народно-стопанска мисълъ и да се промишлява, безъ да може да се създаде. Нашата задача е да се създаде единъ единственъ авторитетенъ институтъ, въ чийто компетентностъ никой да не може да се съмнява, който да може да дава директиви за създаването на онѣзи голѣми предпоставки, за начертаването на онѣзи голѣми програми за повдигането на народния поминѣкъ, на народното стопанство, за които не веднѣжъ се е приказвало тукъ.

Съ тѣзи нѣколко думи азъ свършвамъ съ пожелание да се направятъ нужните корекции, подобрения въ законопроекта, за да не се законодателствува инцидентно, нито да се законодателствува съ такъвъ единъ усиленъ маршъ, съ който, вмѣсто вѣжди да изпишемъ, можемъ очи да извадимъ (Ржкоплѣскания отъ земледѣлцитѣ)

Председателствуващъ В. Димитѣвъ: Има думата народниятъ представител г. Илия Януловъ.

И. Януловъ (с. д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Вѣрно е, че внасянето на законопроекта създава съ края на сесията и, следователно, ще срещнемъ затруднение и въ прокарването му въ сесията, и въ окончателното му гласуване. Отъ друга страна, ще има спѣхъ въ редактирането на законопроекта. Но, г. г. народни представители, въпросъ на правителството е главно, въ кой моментъ да внесе своя законопроектъ, и щомъ той е внесенъ, ние въ Народното събрание, искаме не искаме, ще трѣбва да се занимаемъ съ него.

Въпросътъ е много голѣмъ, много узнѣлъ, много сарнозенъ, той е дебатиранъ въ 1912 г., въ нашия Парламентъ, а отъ 1840 г. въ Европа, и все трѣбва да предполагаме, че той е достатъчно изученъ отъ страна на компетентните депутати и срѣди, за да можемъ сега, макаръ и достатъчно притѣснени отъ това, че сме въ края на сесията, да кажемъ своята дума по законопроекта и, може би, да го направимъ законъ.

Личното мое мнение е, че този законопроектъ ще трѣбва да стане законъ, и то въ възможното най-скоро време, като се взематъ предъ видъ, безсѣмнено, всички забележки и критики, за да може той да добие една добра редакция, съответствуваща на неговата целъ.

Въ м. мартъ на 1912 г. законопроектътъ за земледѣлскитѣ камари е билъ внесенъ въ Народното събрание. Говорили сж 16 души народни представители, които, съ изключение само на единъ, всички сж се произнесли за законопроекта. Законопроектътъ отъ 1912 г. се различава доста много отъ законопроекта, внесенъ сега въ Народното събрание. Връзката е тази, че неговата целъ е създаването на земледѣлскитѣ камари; второ, че името на вносителя е все Димитѣръ Христовъ.

Азъ мога да бъда доволенъ отъ това, че г. Димитѣръ Христовъ държи на една идея. Желателно би било този законопроектъ да бѣше внесенъ въ началото на днешното управление, въ 1923/1924 г. Вие знаете, че всѣка година настоятелно подканяме г. министра да внесе тоя законопроектъ за земледѣлскитѣ камари — най-после ние го имаме.

Безспорно е, че този законопроектъ е свързанъ съ кардиналния въпросъ за българското стопанство. Защото земледѣлието е базата на нашето стопанство. А безъ стопанство ние не можемъ да имаме никакви финансии, никакъвъ вътрешенъ истински културенъ животъ. Не бива да забравяме, че 76% отъ населението на България се занимава съ земледѣлие въ села и градове, и че 95% отъ нашия износъ идва отъ българското земледѣлие. А въ сжщото време не бива да забравяме, че въ основата на сегашната стопанска криза лежи именно кризата, национално и международно, на земледѣлието. Вземайки въ предъ видъ, че тази криза се разраства все повече, че вътрешно национално ние бѣхме неподготвени, а пъкъ интернационално се извършватъ дълбоки измѣнения и въ земледѣлското производство, и на международния земледѣлски пазаръ, ние трѣбва да признаемъ, безспорно, че голѣмиятъ въпросъ за българското земледѣлие трѣбва непрекъснато да занимава Народното събрание, особено въ течение на голѣмата стопанска криза.

Г. г. народни представители! Нѣма две седмици, отъ когата бѣха събрани въ Женева делегатитѣ на 20 земледѣлски страни. Тамъ бѣха делегатитѣ на Германия, Австрия, Австралия, Белгия, Канада, Дания, Испания, Финландия, Англия, Холандия, Норвегия, Швеция, Съединенитѣ щати, Польша, Чехия, Югославия, Ромъния. Отъ този синедрионъ — за който въ България почти нищо не се писа — отсъствуваха само България, земледѣлска България. Този синедрионъ бѣше съставенъ отъ голѣмитѣ делегати на земледѣлскитѣ страни, назначени като вещи лица отъ страна на икономическо-стопанския съветъ при Обществото на народитѣ. Той се занимава специално, изключително съ земледѣлската криза въ Европа. И дойде до заключения сжбоносни и за нашата страна. На първо мѣсто той подчерта, че ценитѣ на земледѣлскитѣ произведения не сж вече достатъчни да възнаградятъ труда на производителя, и, второ, че производството на хранитѣ е взело такива широки размѣри и такъвъ голѣмъ темпъ на земното кълбо, че то надминава потребителнитѣ нужди на консоматора. Оттамъ вече можемъ да

теглимъ най-голѣми заключения, дали само съ увеличението на земледѣлското производство въ България въ такива форми, въ каквито го има, ние ще можемъ да изплуваме отъ стопанската криза и какво ще трѣбва да направимъ за повишаване цената на земледѣлскитѣ артикули и за намиране пазари на тѣзи артикули. Докладътъ на вешитѣ лица на тия 20 държави е билъ представенъ — нѣма две седмици оттогава — на икономическия комитетъ — Le conseil économique de la Société des nations. Той го е одобрилъ и е взелъ една резолюция. Тази резолюция е за стопанската земледѣлска криза въ Европа; предвиждатъ се работи отъ решаващо значение за България. Въ нея се говори за отпускане отъ международни източници на земледѣлски кредитъ на странитѣ, които страдатъ отъ земледѣлска криза. Имаме ли сведения ние за това? Имаме ли сведения, че могатъ да дойдатъ срѣдства въ България, тѣй както дойдоха при земетресението, за бѣжанци и т. н., но на други начала, на по-благоприятни начала? Имаме ли понятие ние отъ това, какво кини и какво се върши, при тази страшна икономическа катастрофа въ свѣтовното земледѣлие, тамъ, въ Женева, въ Обществото на народитѣ? Освенъ това, въ тази резолюция фигуриратъ следнитѣ решения: за установяване на единъ стабиленъ пазаръ за земледѣлски продукти, такъвъ, какъвто може да възнагради труда на производителитѣ; за създаване и увеличение на потребителнитѣ и земледѣлски кооперации и международното имъ свързване; насърчаване международно на земледѣлския кредитъ въ най-широкъ мащабъ и най-после рационализиранъ международенъ обмѣнъ на земледѣлскитѣ произведения. Тази резолюция и този докладъ на икономическия комитетъ сж били представени тия дни на Съвета на Обществото на народитѣ — дето ние нѣмаме свой делегатъ сега; вие виждате, какъ този голѣмъ въпросъ се разисква международно — а въ основата лежи международниятъ стопански съветъ при Обществото на народитѣ! Имаме ли ние стопански съветъ въ България? Нѣмаме. Имаме ли поне земледѣлски камари, които да се интересуватъ отъ това? Нѣмаме. Интересуватъ ли се нѣкои по този въпросъ? Да, единично се интересуватъ. Земледѣлското дружество се интересува, отдѣлни агрономи се интересуватъ, министерството се интересува, но всичко това е разпокъсано. И когата въпросътъ ще се изживѣе въ Европа, ние тогава, при една засилена стопанска криза, а може би и катастрофа, ще се стреснемъ и по този въпросъ.

Освенъ това, въ Римъ сжществува международенъ земледѣлски институтъ, въ Прага сжществува международна земледѣлска академия. Какви сж нашитѣ връзки, достатъчни ли сж тѣ съ тия голѣми международни институти? Миналата година международниятъ земледѣлски съюзъ въ Римъ сложи на разглеждане въпроса за интернационалитѣ земледѣлски дългосрочни кредити. Безъ тия кредити нашето земледѣлие надали ще може да излѣзе отъ днешната криза, защото Димитѣръ Христовъ ще иска отъ Молдовъ, Молдовъ ще иска отъ бюджета, бюджетътъ ще иска отъ стопанството, стопанството ще иска отъ земледѣлието и кръгътъ наново пакъ ще се заобиколи: пакъ министѣрътъ на земледѣлието ще иска отъ този на финанситѣ, докато се стигне до земледѣлието, и така ще се движимъ все въ този омагьосанъ кръгъ, който въ последнитѣ 3—4 години не можа да ни даде резултати за реформирането на българското земледѣлие.

Азъ си рисувамъ организацията на българското стопанство по следния начинъ. Ние трѣбва да закрепимъ нашитѣ търговско-индустриални камари. Тази критика, която се появи напоследѣкъ отъ гледна точка на съкращение на персонала, за закриване на търговско-индустриалнитѣ камари, които 35 години сжществуватъ, и ползата отъ които не е малка, е една злополучна критика. Такава една икономия, при евентуалнитѣ загуби отъ милиони и милиарди лева за държавата, вследствие на едно разстроено стопанство, е нещѣствена. Търговско-индустриалнитѣ камари трѣбва да се реформиратъ, но тѣ трѣбва да се закрепятъ въ нашата страна. Наредъ съ тѣхъ ние трѣбва да създадемъ земледѣлскитѣ камари. Наредъ съ тѣхъ ние трѣбва да създадемъ и такива камари, които ги има навредъ по свѣта — така нареченитѣ Les chambres de travail, работнически камари, а не немилли-недраги работничитѣ да се скитатъ, да се отчаяватъ, да мратъ, да се самоубиватъ отъ безработица. И тогава ще имате, по този начинъ, стопанството организирано, индустрията организирана, земледѣлието организирано, занаятитѣ организирани и работничитѣ организирани въ голѣми държавни институти. Азъ не се боя отъ държавата, защото стѣпка по стѣпка ние ще я правимъ една социална държава. Следъ това създаването на върховенъ стопански съветъ е единъ въпросъ само на събиране, само

на групиране, само на делегация. И когато 10 години съм говорил за върховен стопански съвет, аз винаги съм се безпокоял от това, че ние нямаме земеделски камари, че ние нямаме работнически камари. Непосредственото избиране е винаги за предпочитане, но сглобяването вече на избрани тѣла може да бѣде за единъ такъв върховен институтъ съ по-добър резултатъ.

И тъй, следъ този законопроектъ ние имаме всичкото право да очакваме отъ старата или новата властъ такъв за единъ върховен стопански съветъ, който да тури връзка между стопанство и финанси, да тури редъ между стопанство и политика, между компетентностъ и парламентаризмъ. Това не можемъ да го избѣгнемъ. Ние ще отидемъ до катастрофа, ако тази връзка не я създадемъ, не я закрепимъ на етажи и на върха да стои единъ върховен стопански съветъ. Така е въ цѣлия свѣтъ. Ето го, това е въ Германия, кѣдето го вписаха въ Ваймарската конституция въ 1920 г., това е въ Франция, това е въ Австрия, това е въ Чехия. Нѣма да ви цитирамъ Римъ, нѣма да ви цитирамъ и Москва. Дветѣ крайности на фашизма и болшеvizма се докосватъ именно въ това, че тѣ отдадоха голѣмо значение на компетентността. И това е единствениятъ урокъ, който можемъ да вземемъ и отъ фашизма, и отъ болшеvizма, ...

К. Николовъ (д. сг): И отъ кооператизма.

И. Януловъ (с. д): ... че тѣ отдадоха голѣмо значение на компетентността. И когато най-голѣмата демократическа душа въ този моментъ на земята, Масарикъ, който е най-голѣмиятъ апостолъ на парламентаризма, ви казва, че парламентаризмътъ трѣбва да се корегира съ компетенцията, азъ не се боя да кажа, че тази връзка е международно всесвѣтовно усвоена и че ние закъснихме 10 години въ това отношение съ аргументитѣ на г. Бобошевски — „какво направи върховниятъ стопански съветъ въ Германия“, когато неговитѣ доклади надминаватъ височината на г. Бобошевски вече — или съ възражението на г. министъра на финанситѣ, че нови разходи ще има. Какви ще бѣдатъ тия нови разходи? Ами че това ще бѣдатъ стотинки въ сравнение съ бюджета. А икономитѣ? Да, икономитѣ могатъ да бѣдатъ стотици милиона, милиарди, независимостъ!

Е добре, единъ отъ тѣзи институти, който влиза въ тая система, както ви я нарисовахъ, е институтътъ на земеделскитѣ камари. Въ Франция тѣ сѣ създадени въ 1851 г. Франция сега е 48% земеделска страна, но тогава — не мога да ви кажа точно цифрата — е била сигурно 60% земеделска страна, защото индустрията въ нея започна да се развива отъ 1820—1830 г. Е добре, тя ви създаде *Les chamdres consultatives d'agriculture*! Азъ ви нося и цитати — но при това настроение нѣма да се простирамъ въ дълга речъ, ще искамъ да говоря всичко 20—30 минути — за да видите какво е заключението на компетентнитѣ лица отъ земеделскитѣ страни за тия *Chambres d'agriculture* въ Франция. Тѣ сѣ възхитени отъ тѣхъ, защото тия камари работятъ, и винаги държавата има пулса на земеделското население, винаги земеделското население знае и разбира какво върши държавата заради него. Е, ако Франция вече 80 години има този институтъ, г. г. народни представители, ние сме закъснѣли може би 40—50 години съ неговото създаване!

Вземете Германия. Германия не бѣше още обединена въ митически съюзъ, а камоли въ политическа обща държава, когато въ 1861 г. се създадоха въ Прусия, а следъ това въ всички малки държави, земеделски камари. Тя създаде тѣ нареченитѣ *Landwirtschaftskammern*, отъ които има голѣми резултати. Една страна, въ която 80% отъ населението се занимава съ индустрия, ни бие земеделски насъ, които дишаме и живѣемъ съ земеделството! Тя днесъ произвежда въ троенъ размахъ повече отъ единъ декаръ, отколкото ние произвеждаме. И който следи агрикултурата въ Германия, ще види, че тамъ сѣ поставили една задача въ последнитѣ три години — да не внасятъ известни земеделски произведения. Това е поука за насъ. Какво мислимъ ние да правимъ?

Въ 1894 г. въ Прусия се създаде единъ малък, но генерален законъ за тия *Landwirtschaftskammern*, а следъ войната въ 1920 г. се създаде единъ интегрален законъ за империята, гласуванъ отъ социалисти и земеделци, споредъ който въ земеделскитѣ камари се допускатъ делегати, хора непосредствено свързани съ самата маса. Това е законътъ за земеделскитѣ камари. Резултатътъ е много добъръ.

Азъ намирамъ въ съчинението на W. V. Altrock за действителността на прускитѣ земеделски камари следното: (Чете) „Въ всѣки случай прускитѣ селско-стопански ка-

мари презъ 25-годишното си съществуване, въпрѣки призначитѣ липси въ тѣхната организация, сѣ извършили извънредно ценна работа и, опиращи се върху довѣрието на земеделцитѣ, въ пълно разбиращество и съвмѣстна работа, както съ властитѣ, така и съ свободнитѣ съюзи, дадоха такъв тласкъ на развитието на селското стопанство, че днесъ то отново се смѣта за грѣбнакъ на нѣмското народно стопанство“.

Земеделското стопанство въ индустриална Германия, благодарение на земеделскитѣ камари, добива единъ такъв импулъс, че то става грѣбнакъ на германското индустриално стопанство. Е добре, въ Австрия сѣщо така се създадоха доста отдавна земеделски камари, но следъ войната, отъ 1920 г., иматъ единъ особенъ размахъ.

Азъ имамъ доказателства за това отъ министъра на земеделството въ Австрия. За тѣзи земеделски камари той дава цифри, отъ които може да се види, какво направиха тѣ оттогава, откогато допуснаха делегати на самото население въ тѣхъ. Селското население е въ ентусиазмъ отъ земеделскитѣ камари, защото въ тѣхъ то може да изкаже своитѣ болки. Има едно съревнувание между публичнитѣ органи въ лицето на компетентнитѣ органи и делегатитѣ на общинитѣ, окръжитѣ и т. н., да могатъ да влѣзатъ въ контактъ съ масата долу и да ѣ въздействуватъ съ тѣ широко развиващата се земеделска наука.

Въ цѣлия свѣтъ е така. Оставямъ Италия, защото тамъ чрезъ земеделскитѣ камари прилагането на науката, на техниката е отишло извънредно напредъ.

За мене сѣ достатѣчни примѣритѣ, които ви посочихъ, за да ви обърна вниманието, какъ въ цѣлия свѣтъ земеделскитѣ камари сѣ ценени като единъ главенъ регулаторъ, организаторъ и като едно важно сръдство за привдигане на земеделството.

Въ България, когато покойниятъ Иванъ Гешовъ въ 1895 г. откриваше заседанията на търговско-индустриалната камара въ София, следъ току що гласувания законъ за търговско-индустриалнитѣ камари, въ своята кратка речъ каза: „Най-великъ политикъ ще бѣде онзи, който може да направи да растатъ две зърна тамъ, дето е расло едно зърно“. Мисълта му бѣше за земеделството, макаръ че отворяше търговско-индустриална камара.

Е добре, минаха 35 години оттогава. Ние днесъ се занимаваме съ въпроса за земеделскитѣ камари, но не можемъ да не си припомнимъ, че въ 1912 г. сѣщо сме се занимавали съ него. Тогава всички парламентарни групи, безъ изключение, сѣ се изказали въ полза на законопроекта. Бързамъ да кажа, че той е билъ по-добъръ технически отъ сегашния законопроектъ. Министърътъ нѣма да се сърди, защото и онзи законъ е неговъ, и този законопроектъ е неговъ. Следъ малко ще поискаме, щото нѣкои работи, за които се спомена накратко отъ г. Зографски, непременно да се поправятъ. Само г. Драгиевъ е станалъ тогава и, както си го знаемъ ние, старитѣ депутати, ...

М. Дочевъ (д. сг): Стари депутати!

И. Януловъ (с. д): ... той казалъ, не че земеделскитѣ камари ще сведатъ своята работа до нула, но не бива да имъ се отдава такова голѣмо значение, още повече, че тѣ ще отрупатъ населението съ нови даждия. Ето буквално неговитѣ думи: (Чете) „Азъ не отивамъ да отричамъ до нула ползата отъ тия камари по отношение проучването на известни стопански работи, но азъ намирамъ, че съ по-малко сръдства, по другъ пѣтъ — не по този — ние бихме могли да се доберемъ до сѣщитѣ, дори до по-голѣми резултати по отношение проучването на стопанскитѣ въпроси“. Г. Димитъръ Драгиевъ може да каже това; г. Драгиевъ не отрича значението на земеделскитѣ камари, той само сочи една възможностъ да се подирятъ малко по-ефикасни сръдства. Отъ тогава близо 20 години минаха. Отъ тогава имаме опитността на западнитѣ народи. Тогава ние не бѣхме въ такава криза. Тогава нашата монета бѣше малко по-друга. Че не трѣбза да се направятъ разности нѣколко стотини хиляди лева, това не бѣше тогава грѣхъ само на г. Драгиевъ, това бѣше нашъ всеобщъ грѣхъ: ние бѣхме готови да направимъ най-голѣми скандали въ Парламента за такива разходи. Тогава се гледаше малко иначе на възможността сѣ държавни сръдства да се създаватъ институции. Азъ не отказвамъ, че и днесъ трѣбза да бѣдемъ драгизисти отъ гледна точка на икономии. Но не бива да отказваме създаването на институти съ колосално значение за стопанството вследствие на този аргументъ, че тѣ щѣли да струватъ известни сръдства на земеделското население. Другитѣ 15 души депутати, между които Илия Бобчевъ, Г. Т. Пѣевъ, Шиваровъ и пр., и пр., сѣ изказали въ полза на земе-

дѣлскитѣ камари. Законопроектътъ е билъ гласуванъ, напечатанъ въ „Държавенъ вестникъ“ презъ априлъ 1912 г.; въ м. септемврий вѣздохме въ война; въ 1915 г. имаме нова война; дойде 1920 г., дойде стопанската криза, дойде 1930 г., и ние не го приложихме.

Сега бихме могли да направимъ едно нѣщо, и азъ не зная защо г. министърътъ не го направи. Законътъ си е законъ — да внесе единъ законопроектъ за измѣнение на този законъ. Но това е единъ съвършено второстепененъ технически въпросъ. Понеже онзи законъ не е приложенъ — министърътъ го смѣта за закѣснѣлъ — внася се новъ законопроектъ. Но и новиятъ законопроектъ, ако го сравните съ стария законъ, ще видите, че въ основата си е единъ и сѣщъ; само въ известни постановления той се различава доста значително.

И още нѣщо, на което искамъ да се спра въ своята речъ, то е именно върху тия нѣкои несъобразности въ законопроекта, които биха могли да го компрометиратъ. Азъ държа, г. г. народни представители, на това, щото този законопроектъ да стане законъ и да се приложи. Ние не можемъ да се извиняваме сега съ сѣщитѣ обстоятелства, които имаше страната отъ 1912 г. насамъ — имаше войни, имаше сътресения, граждански войни и пр. И, второ, тогава ние създадохме земеделскитѣ камари като една нормална организация, а сега ги създаваме като едно сръдство за спасение на страната. Ние трѣбва да приложимъ тоя законъ. Дали ще бѣде министъръ Димитъръ Христовъ или другъ, който и да бѣде, той трѣбва да го приложи. Който не го приложи, ще извърши едно престѣпление спрямо нашата страна. Азъ знамъ какво казвамъ, защото безъ земеделскитѣ камари нѣма да можете да създадете каквѣто да е общъ националенъ стопански съветъ въ България, единъ общъ стопански планъ. Но, за да се приложи законътъ, изискватъ се две нѣща: първо, трѣбва да има съдействието на народнитѣ маси, защото сѣщността на този законопроектъ е извикването на селската маса да помогне на държавата, да ѝ съдействува въ прокарването на голѣмитѣ реформи, и второто нѣщо е, да се махнатъ известни голѣми несъобразности въ този законопроектъ, които отричатъ собствената негова целъ.

Ще се спра на нѣкои отъ тия несъобразности. Най-голѣмата, безспорно, е съставътъ на земеделскитѣ камари. Г. министърътъ смѣта, че въ състава на земеделскитѣ камари земеделското население трѣбва да се представлява само съ 1/3 отъ делегатитѣ, земеделскитѣ кооперации — съ друга 1/3, и компетентнитѣ държавни официални органи — сѣщо съ 1/3. По този начинъ земеделското население ще бѣде само въ съотношение на 1:3. Това е отрицание на сѣщността на земеделскитѣ камари.

Г. г. народни представители! Каквото мнение и да имате въобще за земеделското население, и, второ, каквито опасения да имате сега, за момента, относно психологията на земеделското население, недейте забравя, че това сѣ съществителни камари по единъ въпросъ, който нѣма нищо общо съ онѣзи политически въпроси, които дѣлятъ българския народъ. Това е въпросъ за семе, въпросъ за пазари, въпросъ за тарифи, въпросъ за превозъ, въпросъ за техника. Следователно, азъ веднага отстранявамъ опасенията отъ психологията и отъ мнозинството на селската маса. Но тия земеделски камари не могатъ да не бѣдатъ една репрезентация, едно представителство на земеделското население. Защо тѣ ще бѣдатъ представителство на земеделскитѣ кооперации и представителство на чиновницитѣ въ земеделскитѣ институти? Това е несъобразно съ тѣхната дейтелностъ. Стариятъ законъ бѣше другъ, г. г. народни представители. Законътъ на сѣщия министъръ Димитъръ Христовъ отъ 1912 г. предвиждаше, че тѣзи камари сѣ създадени само отъ делегати на земеделското население, обаче къмъ тѣзи делегати сѣ съществителенъ гласъ се притурятъ втората и третата категории — земеделскитѣ кооперации и компетентнитѣ лица. Защо да не запазимъ тоя съставъ?

Сега, г. г. народни представители, ще бѣждатъ избрани направо отъ населението 85 души, 85 души отъ кооперациитѣ и 85 души отъ Министерството на земедѣлието. Е, само по себе си когато ще имате 170 души, чиновници на държавата и чиновници на кооперациитѣ, и 85 души отъ земеделското население, които представляватъ близо 5 милиона народъ, явно е несъответствието. Това не сѣ вече земеделски камари въ духа на тѣхната целъ. Вие може да направите каквито и да е институти; вие може да си свикате единъ земеделски съветъ, но, г-да, ако вие създавате земеделски камари такива, каквито се разбиратъ въ цѣлия свѣтъ, и такива, каквито вие ги разбирате въ 1912 г., вие трѣбва да дадете едно истинско представителство на земеделското население, къмъ което ще притурите компетенцията на кооперациитѣ и още по-

голѣмата компетенция на агрономи, на ветеринарни лѣкари и пр. Но сега ще имате следния случай: въ една околия отъ 200 хиляди, да кажемъ, души ще се избира единъ представителъ на земеделското население, а други четирма души, които сѣ посочени въ закона, а именно ветеринарниятъ лѣкаръ, лесничиятъ, началникътъ на клона на Българската земеделска банка и агрономътъ — тия четирма души пакъ ще избиратъ единъ; и земеделската кооперация и тя ще избира единъ. Така не би трѣбвало да бѣде. И азъ се надѣвамъ, че въ комисията г. министърътъ ще се съгласи да се направи едно измѣнение. Земеделското население трѣбва да почувствува, че това сѣ негови камари.

Г. г. народни представители! Въ *chambres du travail* въ цѣлия свѣтъ — въ камаритѣ на труда — има представители на хората на труда, въ индустриалнитѣ камари има представители на индустрията, и въ занаятчийскитѣ камари, въ страни, където има такива, има представители на занаятчийтъ. Това сѣ съществителни институти. Вие искате да чуете мнението и на земеделцитѣ-стопани. Чуйте го, недейте го одобрява. Ами, само по себе си това е държава; тя не може да го одобри, ако това мнение е абсурдно. Тѣ сѣ съ консултативенъ, съществителенъ гласъ; заради туй ние трѣбва да чуемъ тѣхното мнение. ние трѣбва да го видимъ въ каква форма е то; ние го искаме отъ тѣзи камари. А какво ще бѣде, ако въ тѣхъ 170 души сѣ чиновници на държавата и на кооперациитѣ и 85 души сѣ другитѣ? Какво мнение ще имате? Ами, г. г. министри. Вие имате това мнение сега. Недейте тогава създава тия камари!

Така че ние бѣхме по-близо къмъ целта презъ 1912 г., отколкото сега, въ 1930 г. Азъ зная вашитѣ съображения, азъ зная вашитѣ опасения отъ психологията на земеделската маса. Но азъ се надѣвамъ, че при тия обяснения, които давамъ тукъ, и предъ широката възможностъ за изпрашане на делегати съ съществителенъ гласъ въ земеделскитѣ камари отъ страна на кооперации, на министерството и пр., вие ще се съгласите, че тоя законопроектъ трѣбва да има едно качество — той трѣбва да бѣде обичанъ отъ земеделската маса, щомъ като стане законъ. Земеделскитѣ камари трѣбва да бѣждатъ директно отъ земеделската маса. Ако земеделската маса се обяви опозиция на тия камари, недейте ги създава, тѣ нѣматъ никакъвъ резонъ и тѣ не ще могатъ да постигнатъ никаква целъ.

Вториятъ недостатѣтъкъ на този законопроектъ е, че вмѣква елемента на партийностъ и безпартийностъ. Виджате, колко земеделскитѣ кооперации прѣчатъ, като ги мѣсите съ представителитѣ на самото население. Въ законопроекта е казано че земеделскитѣ кооперации ще бѣдатъ подложени на една преценка отъ една комисия, съставена отъ двама души сѣдми, които ще установятъ кои кооперации сѣ партийни и кои не. Допустете сега, че ще се пристѣпи къмъ провѣрка на всички кооперации, ще се дойде до провѣрка на кооперацията „Напредъ“. Ще отидатъ тамъ и ще кажатъ: тя е социалистическа кооперация. Ще отидатъ при земеделскитѣ кооперации и ще кажатъ: тѣ сѣ радикалски кооперации. Ами, г. г. народни представители, всичкитѣ тия оценки сѣ субективни. Въ тая страна има закони — ние трѣбва да управляваме по законитѣ. Когато една кооперация се управлява по законитѣ въ страната, азъ мисля, че нѣма смисълъ тая нова терминология, която дѣли кооперациитѣ на партийни и безпартийни. Не може да се предоставя на сѣдми да преценяватъ кои кооперации сѣ партийни и кои безпартийни, защото тая процедура е много опасна, тя не съответствува на духа на българскитѣ закони. Вие можете, ако искате, днесъ да обявите кооперациитѣ, въ които болшинството принадлежи къмъ Земеделския съюзъ, за партийни, а утре, като дойде на властъ Земеделскиятъ съюзъ, той ще обяви вашитѣ радикалски, демократически и пр. — поставямъ думитѣ радикалски и др. въ кавички — за партийни и нѣма да ви даде право на представителство въ земеделскитѣ камари.

Очевидно е, че тая терминология не трѣбва да се вмѣква въ законопроекта, че тия трѣбва да се премахне, каго се даде право на представителство на земеделскитѣ кооперации въобще. Земеделскитѣ кооперации, г. г. народни представители, трѣбва да бѣждатъ дѣсната рѣка на земеделскитѣ камари. Споредъ мене главната задача на земеделскитѣ камари, ако искамъ да я изразя фигуративно, е да издигнатъ България до положението на една Дания — постепенно, нека това бѣде единъ идеалъ, но трѣбва да бѣде идеалъ. Дания се крепи върху онази кооперативна арматура на своето земедѣлие, която и сега е непокѣтаема, която направи отъ Дания, макаръ и малка страна, една отъ най-богатитѣ страни въ Европа, въпрѣки всички доктрини и теории.

Значи, голѣмо е значението на земледѣлскитѣ кооперации, и ние трѣбва да ги впрегнемъ на работа.

Азъ имамъ едно сѣображение за изключването имъ отъ представителство въ камаритѣ и избѣването по този начинъ дѣлението имъ на партийни и непартийни. Ами че земледѣлскитѣ кооперации сѣ съставени отъ сѣщото население, което ще избере първата група членове. Вие веднѣжъ ще карате туй население да гласува направо за тая група членове и втори пътъ ще карате сѣщото това население да гласува за втората група членове. Стотици хиляди души влизатъ въ земледѣлскитѣ кооперации, които сѣ около две хиляди — 1.300 кооперации влизатъ въ сѣюза, и вънъ отъ сѣюза има 6—700. Освенъ това вие карате 4 чиновници отъ околията да избератъ одного изъ своята срѣда за делегатъ въ земледѣлската камара, който да бѣде равносильнъ съ делегатитѣ на населението. Това намирамъ за абсурдно. Съ чл. 33 се задѣлжаватъ да присѣствуватъ въ земледѣлскитѣ камари съ свѣщателенъ гласъ директоритѣ на подвижнитѣ земледѣлски катедри, окръжнитѣ ветеринарни лѣкари, районнитѣ инспектори по горитѣ, секционнитѣ инженери по водитѣ, но и министерството може да прати свои делегати, които сѣщо така сѣ съ свѣщателенъ гласъ. Защо ще ги турите въ сѣстава на камаритѣ? Само да си вадятъ очитѣ ли? Отъ представителитѣ въ тия камари само $\frac{1}{3}$ ще сѣ стѣ населението, и по този начинъ вие нѣма да знаете мнението му. Искамъ да посоча, че трѣбва да станатъ нѣколко малки поправки въ законопроекта, за да се иматъ предъ видъ въ комисията.

Въ законопроекта е пропуснато да се каже, кои сѣ районитѣ на земледѣлскитѣ камари.

Н. Пждаревъ (д. сг): Районитѣ на търговскитѣ камари

И. Януловъ (с. д): Значи, колко ще бѣдатъ земледѣлскитѣ камари?

Н. Пждаревъ (д. сг): Петъ.

И. Януловъ (с. д): Отварямъ една скоба, за да кажа, че завчерашното решение на конференцията на търговскитѣ камари — да не се създаватъ земледѣлски камари, а да се създадатъ специални отдѣления по земледѣлието кѣмъ търговскитѣ камари — азъ не го намирамъ за право.

С. Савовъ (д. сг): Въ търговскитѣ камари търговцитѣ решаватъ да затварятъ кепенцитѣ, а въ земледѣлскитѣ камари земледѣлцитѣ ще решаватъ да не оратъ.

И. Януловъ (с. д): Г-да! Съ едно такова концентриране ще се дойде до единъ видъ стопански съветъ. Земледѣлскитѣ камари у насъ не могатъ да се прилепятъ къмъ търговско-индустриалнитѣ, защото земледѣлското население е 80% отъ цѣлото население и защото търговско-индустриалнитѣ камари си иматъ специфични задачи и, следователно, тѣ трѣбва да бѣдатъ отдѣлно. Добре е, обаче, изрично да се каже въ законопроекта колко земледѣлски камари ще има и кои ще имъ бѣдатъ районитѣ.

По законопроекта земледѣлскитѣ камари ще даватъ на петъ години единъ общъ докладъ на министъра на земледѣлието. Тоя срокъ отъ петъ години е много дълъгъ и споредъ мене трѣбва да се намали на две години. Въ петъ години могатъ да станатъ много голѣми измѣненія. Ако не ежегодно, то на две години трѣбва да знаемъ темпа на земледѣлското развитие.

Предвиждатъ се много голѣми ограничения за избирателитѣ. Въ законопроекта е казано, че избирателъ е този, който има самостоятелно земледѣлско стопанство. Мой дълъгъ е да се застъпя да бѣдатъ избиратели всички земледѣлци, били тѣ и работници. Имаме нѣколко хиляди земледѣлски работници, които днесъ сѣ работници, утре не сѣ; тѣ си иматъ своята хижа, своя домъ, не се занимаватъ абсолютно съ нищо друго, освенъ съ земледѣлие. Азъ мисля, че нищо нѣма да попрѣчи и гласътъ на наемния пролетариятъ отъ село да бѣде чутъ отъ тия земледѣлски камари.

Г. Т. Влайковъ (д. сг): Има ли ненаемнъ пролетариатъ?

И. Януловъ (с. д): Има самостоятелни работници, дребни полупролетарии и пр. Намирамъ сѣщо, че е много високъ цензътъ за избираемостъ по отношение възрастта — 30 години. Азъ мисля че може да бѣде и 25 години.

Азъ много държа на института главенъ секретаръ въ тия земледѣлски камари. Главниятъ секретаръ ще бѣде душата на земледѣлската камара. Изискуемиятъ цензъ, да бѣде съ висше образование, е необходимъ, но да има 10-

годишна практика е много тежъкъ цензъ. Да има висше образование и 10-годишна практика, то значи да бѣде къмъ 40—45 години. Азъ държа твърде много да бѣдатъ и по-млади хора, които да иматъ голѣма опитностъ, но които да се посветятъ на тази работа дълго време.

Т. Г. Влайковъ (д. сг): По-важно е да се е проявилъ.

И Януловъ (с. д): Да, да се е проявилъ. Азъ намирамъ много умѣстна забележката на г. Влайковъ. Въ закона за хигиената и безопасността на труда отъ 1917 г. е казано, че за да се назначи нѣкой за инспекторъ на труда, между другитѣ условия се изисква да се е проявилъ въ областта на социалното законодателство. Г. министре! Има смисълъ тѣзи петъ лица, които ще изберете за главни секретари, които ще бѣдатъ дѣлната рѣжа въ Вашата политика, да сѣ се проявили въ областта на земледѣлието. Въмѣсто 10 години, може да бѣде и 5 години практика

Въ законопроекта е пропуснато да се каже, че на делегатитѣ ще се заплащатъ дневни и пътни пари. Г. г. народни представители! Това не е единъ малъкъ въпросъ, защото мнозина отъ селскитѣ делегати ще живѣятъ доста далечъ отъ седалището на камарата, ще трѣбва да дохождатъ въ града ежегодно и да прекарватъ 20 дена. Не само дневни, но и пътни ще трѣбва да имъ се дадатъ. Ако туй не се предвиди въ закона, изплашането ще става много мѣчно.

Азъ зная едно възражение противъ този законопроекта, което е правено въ 1912 г. и сега се прави: да не се налага никакъвъ новъ данъкъ за издържането на земледѣлскитѣ камари. Въ 1912 г. бѣ предвидено едно облагане, което въ сегашни лева достига 28.980.000 л. Не е въпросътъ сега да се прави едно облагане, за да се добие една такава голѣма сума, защото може би съ по-малко срѣдства ще се издържатъ камаритѣ, но азъ се съгласявамъ съ г. Зографски, че ние не бива да създаваме нови тежести за селското население.

Въ чл. 37 се опредѣлятъ приходитѣ за земледѣлскитѣ камари. Въ буква б на този членъ се казва: (Чеге) „На кубикъ продаденъ дървенъ материалъ отъ държавнитѣ, общински и други обществени гори по 3 л.“ Ако изключимъ тази такса, която не може да се смѣта за тежестъ на горското население, предвижда се въ буква а само единъ данъкъ за земледѣлскитѣ камари: 2% върху поземелния данъкъ, съгласно чл. 27 отъ закона за измѣнение и допълнение закона да данъка върху общия доходъ.

Значи, той сѣществува сега единъ видъ? Азъ не мога да разбера, сега ли се създава?

Министъръ Д. Христовъ: Сега.

И. Януловъ (с. д): Но защо се цитира чл. 27?

Министъръ Д. Христовъ: Защото възъ основа на чл. 27 се създава.

И. Януловъ (с. д): Г. г. народни представители! Въ комисията ще трѣбва добре да се занимаемъ и да видимъ какво ще ни дадатъ тия два процента. Азъ повече съмъ наклоненъ, за да се добие единодушие по този въпросъ, да остане само буква в, която сѣществува и въ законопроекта на г. министъръ Христовъ отъ 1912 г. Въ законопроекта отъ 1912 г. се предвижда отпускането на субсидия отъ страна на държавата отъ фондовѣтѣ, които се хранятъ отъ земледѣлското стопанство — отъ тамъ сѣ тѣхнитѣ ресурси. И въ този законопроектъ може да се постанови въ буква в, че се предвижда въ бюджета за фондовѣтѣ при Министерството на земледѣлието субсидия за земледѣлскитѣ камари.

Г. г. народни представители! Ако г. министърътъ не се съгласи да се отложи законопроекта за по-дълго изучаване, азъ апелирамъ къмъ моитѣ другари отъ Земледѣлския сѣюзъ непременно да положатъ въ тѣзи 3—4 дни, които ни оставатъ, извънредни усилия въ комисията, за да направятъ необходимитѣ поправки въ законопроекта. Нека не изпусаме момента този законопроектъ да стане законъ. Сега, когато погледѣтъ на цѣлото общество е обрнати къмъ земледѣлието и отъ страхъ, и отъ надежда, нека да не пропуснемъ да създадемъ до есента тия земледѣлски камари. Създадени веднѣжъ, извършена диференциацията, нѣма какво да се боимъ. Самитѣ тѣзи институти, съ съдействието на българското земледѣлско население, ще създадатъ въ себе си и своя истински характеръ и своя духъ, и по този начинъ ще спомогнатъ за превъзможването на стопанската земледѣлска криза и за отварянето на ни

роки простори на българското земледелие, въ което е главната ни надежда.

Председателстващ В. Димчев: Има думата народният представител г. Калоян Манолов.

К. Манолов (зан): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Азъ трѣбва да констатирамъ, че заинтересоваността на народното представителство къмъ внесенния законопроектъ за земледѣлскитѣ камари е много малка, баналитѣ, особено на правителственото болшинство, сѣ праздни; въ единъ моментъ, когато министърътъ на земледѣлието е замислил да възкреси закона за земледѣлскитѣ камари отъ 1912 г., който до денъ днешенъ не е видѣлъ бѣлъ свѣтъ, болшинството отъ управляващата партия абсолютно не се интересува отъ внесенния законопроектъ. Като че ли г. министърътъ на земледѣлието бърза да се гласува този законопроектъ, за да създаде единъ активъ къмъ своята дейностъ, безъ да даде възможностъ да бѣде обсъденъ той така, че да се постигнатъ ония резултати, които се преследватъ съ него, а не и съ него да стане така, както стана съ закона за земледѣлскитѣ камари отъ 1912 г.

Тѣй, както е изготвенъ законопроектътъ отъ г. министра на земледѣлието, цели се да се създадатъ отдѣлни земледѣлски камари съ задача да се подобри земледѣлското производство, а същевременно тѣ като че ли се придаватъ къмъ сѣществущитѣ търговско-индустриални камари.

Г. г. народни представители! Въ своето 35-годишно сѣществуване търговско-индустриалнитѣ камари, между другото, сѣ проявили и дейностъ за издигането на земледѣлското производство. Защото всичкитѣ институти въ България, които се грижатъ за общото стопанско повдигане, не могатъ да не държатъ смѣтка преди всичко за подпомагане земледѣлското производство, тѣй като България е предимно земледѣлска страна. Азъ съмъ членъ на Варненската търговско-индустриална камара отъ 10 години, и досега нито една сесия на тази камара не е минала безъ да се разглежда, между другото, и въпросътъ за земледѣлието за подобрието му. Даже тази година Варненската търговско-индустриална камара излъже съ специаленъ рефератъ върху прускитѣ земледѣлски камари и тѣхната дейностъ. Препоръча се даже, по инициативата на търговско-индустриалната камара, да се обходи районътъ на Варненската търговско-индустриална камара, да се държатъ беседи на земледѣлското население, да се проповѣда онова, което се върши въ Прусия, и по този начинъ да се подобри положението на земледѣлското население.

Ако се приеме съставътъ на земледѣлскитѣ камари така, както е опредѣленъ той въ законопроекта, ние ще създадемъ действително едни земледѣлски камари, въ които ще доминиратъ чиновницѣта, а се ограничава да отидатъ тамъ ония, които непосредствено се занимаватъ съ земледѣлско производство и които непосредствено могатъ да покажатъ ония дефекти въ земледѣлието, които трѣбва да бѣдатъ избѣгнати. Ако се даде възможностъ този законопроектъ да бѣде проученъ по-обстойно, да чуемъ общественото мнение и пресата въ нашата страна, той може би ще добие друга редакция и ще бѣде реално полезенъ.

Г. г. народни представители! Би било по-добре всички голѣми мѣроприятия, които биха се вземали за подобрието на нашето земледѣлие, да бѣдатъ подхвърлени на общественото мнение, да се произнесе то по тѣхъ, и тукъ, въ Парламента, да се взематъ предъ видъ всички съображения, та по този начинъ да се избѣгнатъ всички възможни грѣшки. Ако отъ страна на земледѣлската парламентарна група се искаше законопроектътъ да бѣде сега оттегленъ, за да се даде възможностъ да бѣде той по-широко проученъ, азъ мисля, че имаше основания за това. Г. министърътъ на земледѣлието, който съ младенчески жаръ отстоява въ комисия и въ Парламентъ всички ония мѣроприятия, които целятъ подобрието на земледѣлското производство, не намѣри за добре нито за минутка да обърне закона за земледѣлскитѣ камари отъ 1912 г., който 18 години стои неприложенъ, и да потърси въ него материалъ за подобрието въ това отношение. Въ надвечерие то на закриване сесията на Камарата; въ единъ моментъ, когато кабинетътъ се намира въ положение на реконструкция и всички сѣ обърнали вниманието си къмъ това — въ такъвъ моментъ се поставя за разглеждане този законопроектъ и се иска да се претупа на бърза рѣзка. Азъ смѣтамъ, че това ще бѣде една грѣшка.

Г. г. народни представители! Търговско-индустриалнитѣ камари обмислиха добре въпроса за създаване на земледѣлски камари, и азъ мисля, че би било добре, ако г. министърътъ проучи всичко онова, което е легнало въ съ-

ображенията на търговско-индустриалнитѣ камари. Въ такъвъ случай азъ вѣрвамъ, че той би се съгласилъ да оттегли законопроекта, за да бѣде преработенъ въ такава форма, шото земледѣлскитѣ камари да не бѣдатъ самостоятелно тѣло тѣй, както тѣ се рисуватъ сега въ законопроекта, а да представляватъ единъ отдѣлъ на търговско-индустриалнитѣ камари.

Г. г. народни представители! Недейте смѣта, че грижитѣ за подобрието на земледѣлското производство нѣ иматъ никакви връзки съ интереситѣ на нашата индустрия, нашитѣ занаяти и нашата търговия. Азъ смѣтамъ, че вие всички сте убедени, какво тѣзи 4 съсловия — земледѣлци, индустриалци, занаятчи и търговци — сѣ грѣбнактѣ на нашия стопански животъ; че тѣ едни други се допълватъ и че, когато тѣ ще разглеждатъ въпроситѣ, общо обединени въ една камара, ще могатъ съ по-голѣма полза да нагледатъ всичко онова, което е необходимо да легне въ мѣроприятията, които ще бѣдатъ посочени. Търговията, напр., има за задача да проучи нуждитѣ на нашия животъ; да проучи пазаритѣ вънъ, да проучи всичко онова, което е необходимо. И търговцитѣ биха посочили тамъ въ какво направление трѣбва да бѣде насочено нашето земледѣлие, за да може то да отговори на нуждитѣ и да даде ония блага и срѣдства на нашия земледѣлецъ, които ще повдигнатъ неговото благосъстояние. Както ви казахъ, търговско-индустриалнитѣ камари се занимава сериозно съ този въпросъ и застанаха на становището, че земледѣлскитѣ камари трѣбва да се създадатъ като единъ отдѣлъ въ тѣхъ. И тамъ земледѣлцитѣ ще намѣрятъ оная подкрепа, която е необходимо, както я намиратъ всички онѣзи съсловия, които съставляватъ понастоящемъ търговско-индустриалнитѣ камари.

Г. г. народни представители! Ще засегна тукъ още единъ въпросъ. Ако проследимъ дейността на сѣществущитѣ търговско-индустриални камари, ония мнения, които тѣ сѣ изказвали по стопанскитѣ въпроси, ония препорѣки, които тѣ сѣ давали на разнитѣ министерства въ разни случаи, ще видимъ, че само една частца отъ тѣхнитѣ мнения и препорѣки, ако би се възприела, усвоила отъ министритѣ и управляващитѣ фактори, много работи биха се предотвратили, много работи отъ полза биха се извършили. Но дължа да констатирамъ, че търговскитѣ камари, които сериозно се занимаватъ съ въпроситѣ и които често пѣти сѣ мѣчили да предупреждаватъ за настѣпането на известни положения, не сѣ бивали чувани отъ управляващитѣ фактори. И ако сѣществущитѣ търговско-индустриални камари у насъ не сѣ дали ония резултатъ, който би трѣбвало да дадатъ, то се дължи само на това. Ако съдбата на земледѣлскитѣ камари, които се създаватъ съ този законопроектъ, бѣде такава, каквато е съдбата на търговско-индустриалнитѣ камари, не зная дали въобще ще има смисълъ да ги създаваме.

Вие знаете протеститѣ, които правиха търговскитѣ камари; вие знаете прекъсването на известни сесии на камаритѣ въ знакъ на протестъ за това, че управляващитѣ фактори не се вслушватъ въ тѣхното мнение, въ тѣхнитѣ решения. Ако, казвамъ, съдбата на земледѣлскитѣ камари, които ще се учредятъ по този законъ, бѣде такава, каквато е съдбата на търговскитѣ камари, азъ бихъ съжалявалъ само за труда, който ще употребимъ сега.

Г. г. народни представители! Азъ пакъ бихъ молилъ г. министра на земледѣлието: нека се вслуша въ апелитѣ, които се отправятъ къмъ него; нека гоя законопроектъ се повърне въ Министерството на земледѣлието, за да се проучи по-основно, за да се изкажатъ по него и търговскитѣ камари, за да може да получи той една по-съвършена форма. Това ще бѣде изключително отъ полза за земледѣлието, ще бѣде единъ добъръ активъ на министра на земледѣлието и ще имаме едни земледѣлски камари въ пълния смисълъ на думата за подкрепа на земледѣлието.

Съ тия думи, които казахъ по законопроекта, азъ смѣтамъ, че изпълнихъ единъ дългъ като народенъ представителъ и като членъ на търговска камара. Азъ съмъ съ убеждението, че ние ще направимъ по-добре, ако вмѣсто да създадемъ земледѣлски камари като отдѣлни институти, ги създадемъ като отдѣли при търговскитѣ камари. Така ще допринесемъ за подобрието благосъстоянието на земледѣлското население, а съ това ще повдигнемъ и цѣлия стопански животъ на страната.

Председателстващ В. Димчев: Има думата народният представител г. Добри Даскаловъ.

Д. Даскаловъ (з. в): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Г. министърътъ на земледѣлието, както казахъ и преждеговорившитѣ, въ единъ моментъ, когато на Ка-

марата предстои да си разотиде, внася за разглеждане въ Народното събрание единъ законопроектъ, който е отъ голѣмо значение. Въпрѣки молбитѣ на преждеговорившиѣ, да отиде тоя законопроектъ въ комисията, да се проучи основно, да се съпостави съ други законоположения, и тогава да се внесе въ Камарата, г. министърътъ на земледѣлието, кой знае по какви съображения — може би има известни намѣрения, въ навечерието на своето отиване да направи една политика съ внасянето на тоя законопроектъ — настоява непременно той да мине сега, и, както казва поговорката: „Съ чужда пита майчинъ поменъ да прави“.

Създаването на земледѣлскитѣ камари натоварва съ нови данѣни земледѣлското население. Земледѣлскитѣ камари не ще бѣдатъ за земледѣлското население нищо друго, освенъ една тежестъ — съ тѣхнитѣ камѣни да се биятъ тѣхнитѣ глави. Не стигаха толковато данѣци, които се наложиха на земледѣлското население — окръжни, общински, училищни, пѣдарщина и трети и четвърти — та трѣбваше да му се налагатъ и нови съ настоящия законъ; трѣбваше още да се тупа брашнениятъ човаль. Съ настоящия законопроектъ се предвижда за издрѣжка на земледѣлскитѣ камари селското население да плаща данѣкъ 2% върху поземелния данѣкъ, 3 л. за кубикъ дърва за строежъ, които населението отива да измѣква отъ гората и 10 л. за интисапски билетъ. Единъ селянинъ ще продаде едно добиче, което струва 200—300 л., ще му взематъ 10 л., и останалитѣ ще ги остави въ града на търговцитѣ, и фактически на селянина нѣма да му остане нищо.

И. Лѣкарски (д. сг): Кѣде има за 300 л. да се продава добиче?

Д. Даскаловъ (з. в): 1 л. се взема на кубикъ дървенъ материалъ за горене. Всички ресурси за издрѣжка на земледѣлскитѣ камари падатъ въ тежестъ изключително на селското население. Какво облекчение ще се прави тукъ?

Г. г. народни представители! Вие знаете, че въ града имотитѣ на гражданитѣ се пазятъ отъ полиция, която се издрѣжа отъ държавата, когато селското население само плаща за пазенето на своитѣ имоти на пѣдаря, на пазача и т. н. Кѣде му се прави облекчение тогава? Абсолютно никѣде! Всички данѣци все върху селското население се стоварватъ. Каква полза ще принесатъ за него тѣзи земледѣлски камари, които г. министърътъ иска набързо сега да създаде съ този законопроектъ? Ние по принципъ не сме противъ това. Нашиятъ ораторъ го каза. Ние не сме противъ земледѣлскитѣ камари, не сме противъ създаването на такъвъ единъ институтъ, който да дава мнение и съдействие по голѣмитѣ земледѣлски проблеми. Но ние искаме, когато този институтъ ще бѣде създаденъ, неговата дума да се слуша. Ами че г. министърътъ на земледѣлието има маса компетентни лица около себе си. Той не обръща внимание на тѣхнитѣ мнения; никога той не иска да знае за тѣхнитѣ мѣродавни мнения. Не веднѣжъ нашитѣ агрономи-специалисти сѣ се изказвали по редъ голѣми въпроси, правила сѣ изложения даже въ Народното събрание съ отдѣлни листове, но г. министърътъ на земледѣлието никога не се е вслушвалъ въ тѣхното компетентно мнение. Той казва винаги: „Азъ имамъ една строго начертана политика, която ще следвамъ, защото тя е политиката на Демократическия съговоръ; азъ не мога да следвамъ друга, не мога да вземамъ мнението на отдѣлни лица“. И съ настоящия законопроектъ ще се създадатъ земледѣлски камари. Тия земледѣлски камари ще се издрѣжатъ отъ селското население. Въ тѣхъ ще се настанятъ чиновници. Каква политика, какъвъ планъ ще провежда г. министърътъ съ тия земледѣлски камари? Азъ съмъ увѣренъ, г. г. народни представители, че още въ първия моментъ г. министърътъ на земледѣлието нѣма да се вслуша въ мненията, изказани отъ тия земледѣлски камари. Случаи има съ окръжнитѣ постоянни комисии. Чл. 6 отъ закона за окръжнитѣ съвети казва, че окръжнитѣ съвети въ дадени случаи ще се занимаватъ съ стопански въпроси, съ стопански мѣроприятия. Но кой слуша мнението на окръжнитѣ постоянни комисии! И азъ съмъ билъ окръженъ съветникъ. Не веднѣжъ нашиятъ окръженъ съветъ е вземалъ решения, изпращалъ ги е въ министерството, обаче министерството не е обръщало абсолютно никакво внимание; напротивъ, чрезъ окръжнитѣ постоянни комисии се налагатъ данѣци на селското население, които останатъ въ разположение на съответнитѣ министри!

Чл. 6 отъ настоящия законопроектъ казва, че „земледѣлскитѣ камари ще даватъ мнение: а) по всички про-

екти за закони, правилници и наредби, които засѣгатъ земледѣлското стопанство; б) по откриването и закриването на учреждения, имащи за целъ повдигането на земледѣлието и клоновѣтѣ му: земледѣлски училища, разсадници, опитни и контролни институти по земледѣлието, заводи за добитѣкъ и пр.“ Ами че съ сѣщото нѣщо се занимаватъ и окръжнитѣ постоянни комисии. Най-напредъ вие ще се срещнете съ закона за окръжнитѣ съвети. Окрѣжнитѣ съвети ще взематъ известно решение, и вие ще го отмѣнявате. Две учреждения, два институти ще взематъ едни и сѣщи решения. Ето защо азъ мисля, че не бива така набързо да се внася тоя голѣмъ законопроектъ. Той би трѣбвало да отиде въ комисията, да се координира съ известни други законоположения и да се изработи нѣщо по-свършено. Защото ще се съгласите, г. г. народни представители, че и окръжнитѣ съвети иматъ сѣщото предназначение, и тѣ сѣ институти културно-стопански, които се занимаватъ съ стопанскитѣ въпроси въ окръга. Тѣхното предназначение е да се грижатъ сѣщо за подобрието на окръга въ всѣко едно отношение: въ културно, въ просвѣтно, да полагатъ грижи за земледѣлието, за водоснабдяването и да разрешаватъ редъ други въпроси отъ голѣмо обществено значение. Ето защо, повтарямъ, тоя законопроектъ трѣбва да отиде въ комисията и да се проучи обстойно. Не може въ 24 часа или въ двудневенъ срокъ, когато предстои да се закрие Камарата, да се гласува единъ такъвъ законопроектъ. Г. министърътъ иска на бърза рѣка да го претупа и да си отиде. Бѣдете сигурни, че ако мине този законопроектъ, нѣма да допринесе абсолютно нищо.

Въ чл. 9 се казва: (Чете) „Всѣка земледѣлска камара се състои отъ три групи членове: първа група се избира отъ избирателитѣ, втора група — отъ селско-стопанскитѣ безпартийни кооперации и трета група — отъ околийскитѣ на държавна служба: агрономи, ветеринаренъ лѣкаръ, лесничей и началникъ на клона на Българската земледѣлска банка или тѣхнитѣ замѣстници, когато тѣ отсъствуватъ“. Азъ мисля, че въ този членъ би следвало да се направи една корекция, за да отговаря всѣка земледѣлска камара действително на своето предназначение. Така въ началото, при първа група, следъ думата „избирателитѣ“ да се добавятъ думитѣ: „които се занимаватъ изключително съ земледѣлие“. Ако се каже само „избирателитѣ“ ще влѣзатъ и кръчмари, и разни други, които нѣматъ нищо общо съ земледѣлието и които нѣма да иматъ мѣродавно мнение по отношение подобрието на земледѣлието и неговитѣ отрасли. Освенъ това, предлагамъ да се каже, че втората група членове се избиратъ отъ кооперациитѣ, а не да се казва: „селско-стопанскитѣ безпартийни кооперации“. Третата група да се избира отъ околийскитѣ държавни служители. Съставътъ, общото число на камарата би трѣбвало да бѣде: половината земледѣлски стопани, които се занимаватъ изключително съ земледѣлие, една четвъртъ отъ кооперациитѣ и една четвъртъ отъ околийскитѣ служители. По такъвъ начинъ ние ще имаме една дееспособна камара, която действително ще заслужава внимание, която ще има и компетентностъ да разрешава стопански въпроси.

Б. Колевъ (д. сг): Ами че въ кооперациитѣ нали влизатъ селянитѣ-стопани?

Д. Даскаловъ (з. в): Въ кооперациитѣ не влизатъ само стопани, влизатъ и други.

Б. Колевъ (д. сг): Членовѣтѣ на селскитѣ кооперации сѣ изключително земледѣлци.

Д. Даскаловъ (з. в): Споредъ чл. 10 трѣбва да се установява партийностъ на кооперациитѣ. Както казаха и други оратори, питамъ и азъ: кой ще се произнася и какъ ще опредѣляте партийностъ на една кооперация? Вие можете да опредѣлите отъ каква принадлежностъ е отдѣлния членъ, но какъ ще опредѣлите партийностъ на една кооперация, която по закона следва да влѣзе съ свой представителъ въ земледѣлската камара? Това не е ли партизанство? Още въ началото на самия законопроектъ вкарватъ партизански елементъ въ тия земледѣлски камари. Нѣма нужда да се опредѣля партийностъ на кооперацията. Какъвъ е критериятъ, за да се опредѣли дали една кооперация е партизанска или не?

Д. Каранешевъ (д): И опредѣлението ще бѣде партизанско.

Д. Даскаловъ (з. в): Именно, и опредѣлението ще бѣде партизанско. И затова азъ мисля, че този членъ, съ който

определят партийността на кооперациите, трябва да се махне.

Въ глава IV, чл. 22 се казва, че главният секретар на камарата се избира от общото събрание и се назначава с указ по представяне на министъра на земледелието и държавните имоти.

Т. Мечкарски (з. в). Какъто е Симовъ!

Д. Даскаловъ (з. в): Азъ мисля, че въ една земеделска камара няма нужда от главен секретар, защото няма друг секретар. Азъ бихъ искалъ да чуя г. министъра, защо не се предвижда само секретар, ами се предвижда „главен секретар“? Достатъчно е да се каже „секретар“.

Въ чл. 23 се казва: (Чете) „Уволнението на главния секретар става с указ, по представяне на министъра на земледелието и държавните имоти“. Значи, главният секретар се избира от камарата, а се уволнява от министъра! Има ли тукъ резонъ, има ли логика? Камарата назначава единъ секретар, а министърътъ може би по партизански съображения що го уволни! Същиятъ членъ трябва да се редактира така, че да се даде право на камарата, която назначава секретаря си когато намъри, че той е извършил престъпление или че не е изпълнил своите обязанности, да го представи на министъра за уволнение и тогава последниятъ да го представи за уволнение с указъ. Но не може министърътъ да уволнява секретаря безъ знанието на цялата камара. На камарата този секретаръ може да бъде угоденъ, а на министъра да не бъде угоденъ и министърътъ веднага с една заповѣдъ, по силата на чл. 23, ще го уволни. Това е единъ партизански членъ въ настоящия законпроектъ, който не може да допринесе нищо добро.

Ето защо ние, както и други наши другари, по принципъ сме за законпроекта, обаче той трябва да отиде въ комисията, да се проучи обстойно и тогава да се внесе въ единъ другъ видъ, който да може действително да отговори на нуждите на днешното време. Защото, г. г. народни представители, днесъ, при това стопанско положение на страната, при тази финансова криза, създаването на единъ новъ институтъ — земеделски камари — въ тоя му размѣръ, както е предвиденъ, да се настанятъ толкова чиновници, на които да плаща селското население, като се товари съ излишни данъци, ние намираме за нецелесъобразно. Ще трябва да се размисли, дали не може да се координиратъ земеделските камари съ окръжните съвети, като въ окръжните съвети се избиратъ подходящи хора съ земеделска практика. Защото окръжните съвети не сж нищо друго освенъ стопански съвети, на които предназначението е да се грижатъ за стопанското повдигане на окръга. Да се създаватъ нови институти, при днешното положение, при тази нѣмотия, при тази криза, при тази мизерия, всрѣдъ която народътъ ни изнемогва, азъ мисля, че е излишно.

И ето защо азъ моля г. министъра на земледелието да вникне добре въ законпроекта, въ неговото голѣмо значение и да се съгласи да го изпрати въ комисията, където да се разгледа по-обстойно. (Нѣкои отъ земеделците ржкоплѣскаха)

Председателстващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Сотиръ Яневъ.

С. Яневъ (с. д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Върху идеята за създаване земеделски камари у насъ се е говорило твърде много, и много отдавна имаше единъ такъвъ законъ, който въ продължение на много години остана неприложенъ. Трѣбва да се предполага, че нуждата отъ създаване на земеделски камари е доста голѣма, за да се пристѣпи отъ Министерството на земледелието къмъ изработване на единъ проектъ, именно проекта, който ни се поднася. За голѣмо съжаление, ще трѣбва да се отбележи, че многото спорни въпроси, които се явяватъ въ свръзка съ организацията на тѣзи земеделски камари, не сж разрешени правилно. Не се касае въпросътъ само до създаването на една институция, до създаването на една организация по подобие на тази, която ние имаме въ лицето на търговско-индустриалните камари, но се касае до една организация, която ще удовлетворява определени нужди, главно да обслужва народното стопанство и да подпомогне политиката на Министерството на земледелието чрезъ разрешаване на всички технически и специални въпроси, съ огледъ на нашите условия.

На първо мѣсто прави ми впечатление това, че се следва строго системата на търговско-индустриалните камари, що се касае до районитъ и числото на земеделските камари.

Азъ смѣтамъ, че колкото и да е вѣрно, че търговско-индустриалните камари въ своите райони иматъ специална задача, все пакъ тия търговско-индустриални камари по брой сж доста много, тѣ ангажиратъ единъ доста тежъкъ и скъпъ апаратъ, и сигурно е, че работата, която вършатъ търговско-индустриалните камари, може да бъде спокойно извършена отъ две камари: една за Северна и друга за Южна България. Ако съ това чувство сж мнението отъ хората, които участвуватъ въ живота на търговско-индустриалните камари, мене ми се струва, че всички основания имаме да си поставимъ този въпросъ при създаването и на закона за земеделските камари у насъ. Когато сж известни задачите, въ името на които се създаватъ тия камари и които задачи сж изброени въ чл. 6 отъ законпроекта, когато се касае до създаването на единъ институтъ въ помощъ на Министерството на земледелието, единъ институтъ, които ще иматъ една допълнителна задача, да изясняватъ проблемитъ на нашето земеделско стопанство, да препоръчватъ мѣроприятия и т. н.; когато тия институти ще играятъ ролята на компетентни органи, които ще трѣбва да подпомагатъ нашата земеделска политика, поставя се въпросътъ: не биха ли могли тия задачи да бъдатъ изпълнени отъ две камари — една въ Северна България и една въ Южна България? Като се има предъ видъ, че стопанската физиономия на нашата страна не е толкова много разнообразна, азъ смѣтамъ, че тия задачи биха могли спокойно, що се касае до районитъ, да бъдатъ разрешени само отъ две камари, вмѣсто отъ четири. По този начинъ компетентността на тия камари по задачите, които има да разрешаватъ, няма да се намали и същевременно ще се направятъ значителни икономии.

С. Дръновски (з): Тѣ сж 5.

С. Яневъ (с. д): Вмѣсто 5 да бъдатъ 2.

Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че този въпросъ не би заслужавало да се повдига, ако въобще издържката на тази институция представляваше нѣщо не особено тежко. Но създаването на тази институция е съпроводено съ голѣми разходи — това се потвърждава отъ източниците за нейната издръжка, които сж предвидени въ самия законпроектъ. По тоя начинъ тия камари ще се явятъ една нова тежестъ, едно ново бreme за населението. Би могло, значи, да се направя една икономия, като се обедини службата въ два по-голѣми райони и се създадатъ само две камари — една за Северна и една за Южна България — на които да се повѣрятъ задачите, които, по този законпроектъ, камаритъ ще иматъ.

Г. г. народни представители! Между многото спорни въпроси, които азъ намирамъ неправилно разрешени въ този законпроектъ, е и въпросътъ, зачекнатъ въ чл. 19, където се засѣга материята за начина на избирането на членоветъ на земеделските камари. Тукъ на първо мѣсто ме шокира изразътъ, че право на избиране иматъ селско-стопанските безпартийни кооперации. Моятъ другаръ, Януловъ, говори на тази тема, пъкъ и други обѣрнаха внимание върху тази несъобразностъ. На всѣки случай, за мене е крайно необяснимо следното. Когато въ закона за кооперативните сдружения, въ чл. 18, има изриченъ текстъ, въ който се говори, че никоя кооперация няма право да отдѣля отъ своитъ чисти печалби срѣдства за никакви други цели, освенъ за нуждитъ на стопанското предприятие, за което тя е създадена — значи, законътъ изобщо отрича системата на партийни кооперации — каква смисълъ има да се предвижда единъ текстъ, да се открива една скоба за партийни и безпартийни кооперации въ нашето земеделско стопанство? Такива преди всичко не съществуватъ, и върху този въпросъ ние тукъ, въ Камарата, трѣбва да бъдемъ свършено наясно. Защото не може да се сжди за партийността на една кооперация отъ това, какви хора стоятъ начело на кооперацията. Ами че въ това отношение има най-разнообразни възможности! Ние имаме земеделски кредитни кооперации, начело на които стоятъ земеделци по убеждение, а има и социалисти, има говористи, радикали и пр., и пр. Една склонностъ на населението е да третира кооперациите за партийни съ огледъ на това кой стои начело. Но дава ли това поводъ на който и да било, па даже и на хората, които се предвиждатъ въ законпроекта — на двамата сжди, членове на окръжния сждъ и на началника на клона на Българската земеделска банка въ окръжния градъ — да дѣлятъ кооперациите на партийни и безпартийни? Преди всичко не може да бъде създадено право на тѣзи двама сжди и на този началникъ на Земеделската банка да се произнасятъ кои кооперации сж партийни и кои не, защото, знае се, че въ самитъ ба-

ланси на кооперациите изрично по закона е забранено да се предвиждат и харчат суми за партийни цели. Какви ще бъдат обективните признаци за тази партийност — това ние не виждаме. Тия обективни признаци ще станат субективни, когато тая комисия ще почне да ги дѣли на партийни и непартийни. По този начин като се действа, цялото дѣло, нагледъ безпартийно, общо стопанско, ще бъде превърнато въ едно партийно дѣло, последиците отъ което ще бъдатъ крайно гибелни и не въ интереса на земеделѣското стопанство и на земеделската ни политика. Азъ смѣтамъ, че този изразъ безусловно трѣбва да отпадне.

Д. Даскаловъ (з. в): Г. министърътъ малко обръща внимание на Вашето говорене; той си приказва за реконструкцията — тя го повече интересува.

С. Яневъ (с. д): Г. г. народни представители! Въпросътъ за изборността е също така доста важенъ въпросъ. Азъ смѣтамъ, че много е рисковано да се даде едно определено мнение по този въпросъ, съ огледъ на много съображения. Тѣй напр., по моето мнение, всѣка изборна система за стопански институти, които се приближава до изборната система за политически цели, открива възможностъ да се компрометира дѣлото въ неговата основа. Ако ние направимъ изборитѣ тѣй, както тѣ се правятъ за общински и окръжни съвети, съ целъ да създадемъ земеделски камари, бъдете напълно сигурни, че ще се смѣятъ политическиятъ и стопанскиятъ агитации, и ние ще изправимъ българското село предъ една нова политическа борба, която въ края на краищата нѣма да бъде от полза за института, нѣма да създаде онзи резултатъ, който ние целимъ. Могатъ да се предложатъ редица способности за тая изборностъ. Могатъ да бъдатъ обсъдени редица мнения. Тѣй напр., защо да не помислимъ за възможността, изборна единица да не бъде само единичниятъ земеделецъ, занимаващъ се съ земеделска работа, но да бъде земеделското стопанство или пъкъ и на онѣзи, които не сѣ самостоятелни земеделски стопани, също така да се гарантира изборно право? Защо да не помислимъ за друга възможностъ, напр. да се даде право на общинския съветъ да избира отъ своята срѣда двама-трима души, които, събрани въ околийския центъръ, въ едно общо събрание — макаръ да се прокарва по този начинъ двойната изборна система, това нѣма никакво значение — да избере лицата, които действително ще отговарятъ на своето предназначение? Въобщето моята мисль е, че този въпросъ не е разрешенъ окончателно и не може да се смѣта, че е разрешенъ окончателно, безъ да има едно по-обстойно размѣнение на мисли, докато не се обмислятъ съображенията за или противъ единия или другия начинъ.

А този въпросъ е много важенъ и азъ смѣтамъ, че ако законопроектътъ въ тази несвършена форма бъде гласуванъ, ние ще се натъкнемъ на много мъчнотии, които сега не могатъ да се съзратъ. Ще стане нужда законътъ въ скоро време да претърпи нови измѣнения. Отъ друга страна, не е разграничено дали ще иматъ избирателно право кооперациите, за които се предвижда право да гласуватъ. По чл. 9 членоветъ на кооперациите отдѣлно ще иматъ ли право да гласуватъ или не? Защото, ако въ единия случай, като членове на кооперацията, тѣ гласуватъ и иматъ единъ гласъ, трѣбва ли да се разбира, че ще иматъ и директно, като граждани, земеделски стопани, право на гласъ? Въобщето материята не е изяснена.

Отъ друга страна, въпросътъ за ценза, който се повдигна отъ преждеговорившиятъ. Г. г. народни представители! Има ли смисълъ да се иска цензъ? Какво се преследва съ този цензъ? Това е единъ въпросъ, който е разрешенъ доста едностранчиво, съ голѣми ограничения, които въ края на краищата нѣма да ползватъ института, както казахъ, ако законопроектътъ се приеме безъ каквито и да било измѣнения.

Отъ друга страна, г. г. народни представители, азъ повдигамъ единъ другъ въпросъ, който се налага на вниманието ни. Този въпросъ е: всѣка една околия да избере единъ представител на населението. Въ нѣкои околии или въ повечето околии земеделската стопанска дейностъ е доста обособена и специализирана. Тѣй напр. има околии, където главниятъ поминѣкъ е тютюнътъ; въ други околии главниятъ поминѣкъ е лозарството; въ трети — житарството. Е добре, тукъ нѣма нищо казано, коя срѣда, кое стопанско съсловие ще даде представителъ. Този въпросъ не е маловаженъ. Отъ нашата, Дунавска околия, ако речемъ да изберемъ житаръ, който попада на смѣтката на една политическа или обществена група въ околията, бъдете сигурни, че той нѣма да създаде никаква полза съ

своята служба. Следователно, поставя се другъ въпросъ: трѣбва ли да обърнемъ внимание върху тая нужда, щото въ представителството на околията да бъдатъ застъпени главниятъ стопански деятельности? Една околия, която е съ една специална култура, да даде именно представителъ, който може да бъде полезенъ въ тая областъ, но не да даде представителъ, който не е компетентенъ да дава мнение по стопански деятельности, които не сѣ му добре познати.

По въпроса за управлението също така всички викатъ, че нашитѣ институти, нашитѣ обществени организации страдатъ отъ единъ бюрократизъмъ. Азъ смѣтамъ, че тоя бюрократизъмъ донѣкъде — дотолкова, доколько членоветъ гсворятъ за него — има опасностъ да нахлуе и въ тия земеделски камари. Би трѣбвало да се помисли за опростотворяване на администрацията на тия камари. Но и това е единъ въпросъ, който трѣбва да бъде проученъ главно съ огледъ на досегашнитѣ резултати, на досегашната организация на търговско-индустриалнитѣ камари.

Г. г. народни представители! Единъ важенъ въпросъ се явява, въпросътъ за срѣдствата на земеделскитѣ камари. Преждеговорившиятъ изтъкнаха, че безъ срѣдства не може да се направи нищо. Въ чл. 37 на законопроекта се предвиждатъ три източници за издрѣжка на земеделскитѣ камари: първо, отъ данѣкъ за земеделскитѣ камари — 2% върху поземелния данѣкъ; второ, на кубикъ продаденъ дървенъ материалъ отъ държавни, общински и други обществени гори по 3 л., когато е за строежъ, и по 1 левъ, когато е за горене; по 10 л. на интизапенъ билетъ и на последно мѣсто, отъ разни други постѣпления, като се иматъ предъ видъ евентуално вписанитѣ суми отъ Министерството на земеделието и държавнитѣ имоти въ бюджета на фондоветъ.

Г. г. народни представители! Сами по себе си тѣзи приходи източници мене ми се виждатъ, че сѣ доста голѣми. Това действително е една нова значителна тежестъ за нашето земеделско население. И ако по начало се възприеме намаление броятъ на земеделскитѣ камари, въ такъвъ случай автоматично ще стане възможно едно намаление и на разходите, които се предвиждатъ за тѣхъ. Отъ друга страна, би могло да се помисли и за други източници, които да не засѣгатъ толкова непосредствено производителитѣ, отдѣлнитѣ земеделски стопанства. И ето азъ ви подхвърлямъ една идея за учредяване на известни минимални такси върху износа на земеделскитѣ произведения. То нѣма да звучи много странно и недейте смѣта, че предложението идва въ единъ моментъ, когато е общъ повижътъ да се правятъ улеснения за износъ, защото тия суми далечъ не ще бъдатъ тѣй голѣми, за да се явятъ като тежестъ върху нашето народно стопанство. Но това е една идея и върху нея трѣбва да се помисли; трѣбва да се види въобщето какви реални суми сѣ необходими за издрѣжката на тѣзи камари и минимални срѣдства биха били достатъчни, за да се задоволи тѣхното издрѣжане.

На последно мѣсто искамъ да направя една бележка върху чл. 41 на сѣщия законопроектъ. Чл. 41 предвижда право на министра на земеделието да разтуря земеделскитѣ камари, ако тѣ, както е казано въ законопроекта, вършатъ беззаконие или явно не изпълняватъ опредѣленитѣ имъ отъ настоящия законъ задачи.

Г. г. народни представители! Тоя членъ въ настоящия законопроектъ е твърде страненъ; той не отговаря, ако щете, на задачите, които се възлагатъ на земеделскитѣ камари съ тоя законопроектъ. Ами въ чл. 6 изрично сѣ посочени тѣзи задачи. Тамъ е казано, че камаритѣ даватъ мнение за всички законопроекти, засѣгащи земеделското стопанство, както и по всички въпроси за откриване и закриване на учреждения, имащи за целъ повдигане на земеделието и неговитѣ клонове, по мѣроприятия, които трѣбва да се взематъ за подобрене на земеделието и клоноветѣ въ отдѣлнитѣ райони. Е добре, за каква противозаконна деятельность може да става дума, когато задачите на тия камари сѣ да даватъ само мнения? Може ли найсетне за това, че една земеделска камара излиза съ едно особено мнение по даденъ стопански въпросъ, да се смѣта, че тя излиза вънъ отъ рамкитѣ на закона и по този начинъ да се взематъ нѣкакви санкции по отношение на нея? Това е единъ голѣмъ абсурдъ.

Д. Даскаловъ (з. в): Тогава земеделскитѣ камари ще се обрънатъ на общински съдилища.

С. Яневъ (с. д): Или ние ще смѣтнемъ, че тия земеделски камари сѣ напълно автономни, независими стопански институти, които се намиратъ само въ контактъ съ Министерството на земеделието и, следователно, тѣ ще

се явяват само сътрудници на политиката на Министерството на земледелието — такова мнение ще имаме за тях, защото толкова това е тяхното назначение — или пък трябва да очакваме, че тия земеделски камари ще се изродят въ един партийни учреждения, и тогава, по известни партийни съображения, съответният министър на земледелието ще иска да упражни санкции спрямо тях. Това е, г. г. народни представители, една грамадна несъобразност съ задачите на земеделските камари.

Х. Баралиев (с. д): Земеделските камари няма да бъдат изпълнителни органи на Министерството на земледелието, за да бъдат наказвани.

С. Янев (с. д): И най-сетне куриозното е, че досегашната система на тричленни комисии, която се практикува, за голямо съжаление, въ нашия политически живот тъй широко и необуздано, прониква и въ този законопроект. Въ последната алинея на чл. 41 на този законопроект се казва: (Чете) „За водене дѣлата и управлението на имотитѣ на земеделските камари, когато тѣ сѣ разтурени, министърът на земледелието и държавнитѣ имоти назначава тричленна комисия, членоветѣ на която трѣбва да иматъ права на избираемѣ“. Съ други думи, системата на назначаване на тричленни комисии се въвежда и въ земеделските камари.

Д. Даскалов (з. в): Както въ общинитѣ. Има ли въ Европа такъв стопански институт, който само 20 дни през годината да заседава и да бъде разтурен? Тия земеделски камари не сѣ изпълнителни институти на министерството.

С. Янев (с. д): Ще се съгласите, г. г. народни представители, че този чл. 41 е абсолютно несъвместимъ съ задачите и целитѣ на земеделските камари. Азъ имамъ едно чувство — че истинскиятъ мотивъ за поставянето на тая членъ въ законопроекта сѣ ония горчиви хапове, които се преглътнаха отъ нѣкои министри въ връзка съ дейността на нѣкои търговски камари.

Д. Иванов (з. в): Точно това е.

С. Янев (с. д): Въ последно време нѣкои търговски камари у насъ, следъ като гласуваха известни резолюции, следъ като вземаха нѣкои решения и изпратиха тия решения до съответнитѣ министерства, обръщайки имъ внимание върху страшнитѣ размѣри на стопанската криза, най-сетне стигнаха до положението да взематъ резолюции — каквото бѣше случаятъ сѣ Бургаската търговска камара — въ смисълъ, че всѣкакви решения сѣ излишни, защото няма кой да се вслушва въ тяхъ. Това бѣше единъ актъ на протестъ срещу слабата отзивчивостъ на управлението къмъ стопанскитѣ въпроси, които търговскитѣ камари издигаха, и къмъ начинитѣ, които сочеха тия търговски камари за излизане отъ това тежко положение. Значи, Министерството на земледелието допуска една такава възможностъ — че тия земеделски камари сѣ своитѣ мнения по дадени земеделско-стопански въпроси ще иматъ куража и свободата да изкажатъ такива мнения, които няма да съвпадатъ съ мненията на официалната земеделска политика, и конфликтътъ е готовъ. Тогава ще се намѣри претекстъ — не е важно, че ще има сѣдии, които ще се занимаватъ съ мотивитѣ за разтурянето на тия камари — за да бъдатъ тѣ разтурени и по този начинъ цѣлятъ този законопроектъ, цѣлятъ този стремежъ и всичкитѣ надежди, които се възлагатъ на тая нова институция, ще рухнатъ сами по себе си.

Азъ смѣтамъ, че за честта и достоинството на стопанскитѣ деятели въ областта на земледелието, за честта и достоинството на Министерството на земледелието, не би трѣбвало да фигурира едно такова постановление въ този законопроектъ. Защото, г. г. народни представители, ако Министерството на земледелието се научи да изслушва мнения не само по специалнитѣ земеделски въпроси, но ако то изобщо се вслушва въ мненията на стопанскитѣ съсловия и на компетентнитѣ срѣди, азъ смѣтамъ, че много по-малко конфликти ще бъдатъ създавани между официалната политика и деятелитѣ въ автономнитѣ стопански организации въ нашата страна.

Ето защо азъ смѣтамъ, че този чл. 41 трѣбва да бъде махнатъ отъ законопроекта и по никой начинъ той не бива да бъде приеманъ.

Следъ тия нѣколко бележки, г. г. народни представители, азъ дохождамъ до заключението, че не само тия въпроси, не само тия повърхностно и бѣгло направени бе-

лежки сѣ съществено, когато разглеждаме по тая материя. Очевидно е за всички, че сме поставени предъ нови въпроси — въпроси на организация, въпроси на стопанска политика и, следователно, тия въпроси трѣбва да получатъ своето правилно изучаване и изяснение, за да се дойде до едно правилно разрешение.

За голямо съжаление, азъ констатирамъ, че начинътъ, по който се внесе тая законопроектъ, не ни дава възможностъ за едно подробно изучаване основнитѣ му положения, за да се установимъ върху нѣщо, което да обедини Парламента, защото много пъти е казвано: земеделската политика не е една партийна политика, тя е една общонационална политика, за която трѣбва да се вслушваме въ мненията на компетентнитѣ и въ името на която трѣбва да бъдатъ обединени усилията на Парламента. (Ръкоплъскания отъ социалдемократитѣ и земеделцитѣ)

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Пждаревъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Законопроектътъ, който разглеждаме, не засѣга материя, която да не е занимавала народното представителство, да не е привличала неговото внимание, за да може то да се счита изненадано отъ внасянето на този законопроектъ. Макаръ и въ това отношение формално да сѣ прави народнитѣ представители, но по същество не може да бъде оправдано това претендиране, че се бърза съ разглеждането на законопроекта и не се дава възможностъ на народнитѣ представители да се изкажатъ компетентно по него, следъ обстойно проучване на засегнатитѣ въпроси.

Г. г. народни представители! Въпросътъ за създаването на земеделски камари отдавна е дебатиранъ въ тази Камара и често е билъ поставянъ въпросътъ: защо не се създаватъ такива камари, за кога се чака? И когато правителството ни сезира съ единъ такъвъ законопроектъ, ние не бива да смѣтаме, че има нѣкаква изненада за насъ.

С. Дръновски (з): Чакала се е края на сесията!

Н. Пждаревъ (д. сг): Принципитѣ, които се прокарватъ въ този законопроектъ, не сѣ нови за народнитѣ представители. Законопроектътъ се разглежда сега по принципъ — разглеждатъ се онѣзи принципи, които сѣ вложени въ него. Азъ отхвърлямъ най-енергично онѣзи мотиви, които се изтъкна отъ г. Зографски, за да се отложи разглеждането на този законопроектъ — че сега народнитѣ представители били заети съ другъ въпросъ. Г. г. народни представители! Азъ не зная да е поставенъ въ Камарата за народнитѣ представители нѣкакъвъ другъ въпросъ — въпросъ на управление. И какъ може народенъ представителъ отъ тази трибуна да се занимава съ такъвъ единъ въпросъ?

Д. Зографски (з. в): Формално въ това сте правъ, г. Пждаревъ! Но истинското, фактическото положение какво е? Защо си кривите душата? Кой отъ васъ е спокоенъ въ този моментъ?

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. Зографски! Или ние ще имаме единъ Парламентъ, който върши работата си като Парламентъ и народнитѣ представители ще се подчиняватъ на задълженията си като такива, или пъкъ ние ще трѣбва да се откажемъ отъ мандата си.

Д. Зографски (з. в): Джанамъ, тури му пепелъ на този въпросъ!

Н. Пждаревъ (д. сг): Ние не сме повдигнали този въпросъ въ Народното събрание — ние не сме повдигнали въпросъ за кабинетъ, за министерска криза, за реконструкция. Нѣма нито единъ министъръ бламиранъ, нѣма нито на единъ министъръ да е изказано недовѣрие. Ако нѣщо става задъ кулиситѣ, това е мимо желанието на Народното събрание и то се проявява по начинъ, по който може да се проявява. Тогава защо ни занимавате вие съ този въпросъ? Ние ще изпълнимъ нашата задача и нашия дългъ на народни представители.

Г. г. народни представители! Принципитѣ, които сѣ прокарани въ законопроекта, сѣ принципи, които се възприематъ отъ всички народни представители. Азъ не чуехъ нѣкой да е противъ тия принципи. Следователно, приемането на законопроекта е неоспорено отъ никого — това не стана поне отъ тѣзи оратори, които досега говориха. А всичкитѣ онѣзи въпроси, които се повдигатъ, сѣ въпроси на подробности, които ще трѣбва — върно е — да се

проучатъ, и щателно да се проучатъ, отъ комисията, която Парламентътъ е натоварилъ да проучва всички законоположения по ресора на Министерството на земледелието. И азъ съмъ убеденъ, че тази комисия по-добре отъ насъ ще знае голѣмото значение на този законопроектъ и ще прояви онова внимание, което е потребно за всеки единъ законопроектъ; но за този ще го прояви още повече. Може да изслуша и мнението на компетентни хора, ако това е необходимо.

Г. г. народни представители! Азъ възприемамъ напълно онѣзи задачи, които сж посочени въ мотивитъ на законопроекта. И азъ съмъ съгласенъ и смѣтамъ, че това е общото мнение на всички — че законитъ и дейността на държавната властъ трѣбва да създаватъ условия, при които частната инициатива да може да се прояви все повече и повече. Това е голѣмата задача на законопроекта — да постави частнитъ стопани въ възможностъ да знаятъ всички ония мѣроприятия, които ще се предприематъ, да знаятъ всички онѣзи придобивки на земледѣлската наука, които могатъ да бждатъ приложени по частна инициатива въ нашитъ земледѣлски стопанства, за да се засили земледѣлското производство, за да се засили благосъстоянието на селското население, което е грамадната частъ отъ нашето население. Ще трѣбва да се направятъ всички усилия, щото тази задача да бжде постигната съ създаването на земледѣлскитъ камари.

Първата и главна задача на земледѣлскитъ камари е да даватъ своето мнение за онѣзи мѣроприятия, които държавата, окръжитъ и общинитъ ще взематъ за засилване на нашето земледѣлско производство. Азъ съмъ убеденъ, че парламентарната комисия нѣма да възложи на земледѣлскитъ камари задачи, които ще внесатъ повече бъркотия въ уреждането на земледелието. Затова съмъ убеденъ, че въ комисията чл. 4, който позволява на министъра на земледелието да възложи нѣкои служби на земледѣлскитъ камари, ще получи една корекция, за да не се възлагатъ други задачи на земледѣлскитъ камари, за да не се намѣсватъ тѣ въ работитъ на окръжнитъ постоянни комисии и на държавата. Комисията ще трѣбва да измѣни така закона, щото онѣзи, които ще бждатъ членове на земледѣлскитъ камари, да сж хора съ компетентностъ, добита въ практическия животъ, а не съ теоригични познания. Министерството ще вземе грижата да се слобие съ органи, които да иматъ теоригични познания. Земледѣлскитъ камари ще даватъ своята опитностъ на управлението, за да може мѣрkitъ, които се замислятъ отъ министерството, да бждатъ съгласувани съ практическия умъ на нашия земледѣлецъ, за да може наистина онова, което се прокарва въ нашето земледѣлие, да бжде рационално прокарано, да бжде системно прокарано и да даде най-голѣми резултати.

Законопроектътъ не трѣбва да даде възможностъ да се вмѣкне партизанството въ земледѣлскитъ камари, които се създаватъ не за да вършатъ политика, но да разрешаватъ голѣмитъ стопански въпроси на нашата страна. Постановленията въ законопроекта, въ които се говори за партийни и партизански кооперации, показватъ голѣмия страхъ, който има държавната властъ отъ вкарването на партизанството въ земледѣлскитъ камари.

Партизанството наистина трѣбва да се избѣгне. Ние знаемъ вече резултатитъ на партизанството въ нашитъ кооперации. Ние знаемъ кооперации, които забравятъ своитъ задачи и цели, които сж били поставени при създаването имъ, за да се впускатъ въ постигането на политически задачи. Не трѣбва сжщото нѣщо да се допустне да стане и съ земледѣлскитъ камари, защото това ще внесе въ тѣхъ бацила на разложението, който е много лошъ. Българската държава и българскиятъ народъ изпитаха действието му на гърба си, и затова сега ще трѣбва да бждемъ внимателни.

Повелението на чл. 41 отъ законопроекта не е така страшно, както ни се представи туку отъ единъ народенъ представител. Време е да се разбере въ нашата държава, че или ще има държавна и обществена дисциплина, и ние ще бждемъ една държава, която ще сжти здраво на краката си, или у насъ нѣма да се знае кой пие и кой плаща и кой какви служби и задачи има да изпълнява въ нашата държавна и обществена организация. Не може да се позволи, щото една организация, която държавата създава съ опредѣлени цели, съ огледъ на своитъ държавни задачи, да се занимава съ задачи внѣ отъ опредѣленитъ ѝ въ закона. Това е, което преследва чл. 41. Какъ ще се отърве отъ една такава организация, ако държавната властъ нѣма възможностъ да спре дейността ѝ, когато тя излиза внѣ отъ рамкитъ, поставени ѝ отъ закона?

(Председателското мѣсто заема подпредседателътъ А. Христовъ)

Г. г. народни представители! Ще трѣбва да се разбере, че ако има политически въпроси, които чакатъ разрешението си, не сж стопанскитъ организации, които ще трѣбва да ги разрешатъ, или които ще трѣбва да спватъ разрешението имъ отъ онѣзи фактори, които сж натоварени да ги разрешатъ. Може-би тѣзи фактори да не действуватъ така, както се иска отъ стопанскитъ организации, но не сж тия последнитъ, които ще трѣбва да разрешаватъ задачитъ, непоставени имъ отъ закона, който ги е създалъ.

Ето защо, г. г. народни представители, азъ смѣтамъ, че като гласуваме този законопроектъ, нѣма да извършимъ нищо прибързано. Ще го гласуваме, но желанието на всички ни трѣбва да бжде комисията да го проучи внимателно, защото това е единъ организационенъ законъ.

Безспорно е, че той нѣма да излѣзе безпогрѣшенъ нито отъ комисията, нито отъ Народното събрание; животътъ си има своитъ условия, и когато вие му наложите известна форма, докато тя се приспособи къмъ тия условия, ще трѣбва да се правятъ много корекции. Такива ще се правятъ и това, което се създава, постепенно ще се оформява, за да стане нѣщо съвършено. Все пакъ законопроектътъ ще трѣбва да излѣзе отъ комисията по възможностъ повече пригоденъ къмъ онѣзи условия, при които нашето земледѣлско стопанство работи днесъ и при които държавната организация се мѣчи да съдействува на частната инициатива — не да я замѣства и да я спва, но да ѝ съдействува. Азъ виждамъ това въ мотивитъ на законопроекта и ето защо смѣтамъ, че ако Народното събрание го гласува, ще извърши единъ разуменъ актъ, единъ актъ, който нѣма да бжде прибързанъ. (Ржкоплѣскания актъ сговориститъ)

Председателствувашъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Поповъ.

Г. Т. Поповъ (нез): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Нуждата отъ създаването на земледѣлски камари се призна и изтъкна отъ тая трибуна почти отъ всички досегашни оратори. Тя се е създала и по-рано. Още презъ 1912 г. управляющата тогава партия се е занимала подробно съ този въпросъ, той е билъ разискванъ и е билъ създаденъ законъ, обаче тоя законъ не видѣ бѣлъ свѣтъ и досега. Така ние сме минали безъ законъ за земледѣлскитъ камари и безъ такива камари. Нужно е, обаче, да си обясни народното представителство, какъ тѣзи камари, така създадени, биха могли да допринесатъ много за повдигането на нашето стопанство изобщо и да бждатъ по-лекъ товаръ за държавния бюджетъ. Така поставенъ въпросътъ, трѣбва да си обяснимъ и къде е мѣстото на земледѣлскитъ камари.

Съ законопроекта, който ни се предлага, мѣри се да се създаде единъ новъ институтъ — земледѣлски камари. Това значи да се създаде единъ голѣмъ бюрократически апаратъ, съ много чиновници, съ голѣмъ персоналъ, отъ който не би могло да се очакватъ добри резултати и реална полза. Защото дейността на тѣзи камари ще трѣбва да хармонизира съ дейността на ония стопански деятели, които самиятъ животъ непрерывно свързва съ тѣхъ и безъ помощта на които тѣ не биха могли да принесатъ за постигането на онѣзи цели, за които се създаватъ.

Позволете ми въ това отношение да не се съглася съ мнението на г. Янева. Той счита, че земледѣлскитъ камари не биха могли да се прилепятъ къмъ търговско-индустриалнитъ и занаятчийскитъ камари у насъ, безъ да обясни защо мисли така. Азъ смѣтамъ, че, напротивъ, както единитъ, така и другитъ сж тѣсно свързани, че тѣхнитъ интереси ще трѣбва да бждатъ нагодени така, че да хармонизиратъ, да не си противоречатъ и да не си прѣчатъ едни на други, ако искаме действително тѣ да бждатъ полезни. Голѣмитъ проблеми, които се възлагатъ на тѣзи земледѣлски камари, сж: да се замѣни постепенно нашето примитивно производство на зърнени храни съ производство на култури, които да отговарятъ на нашата индустрия, които иматъ по-достъпни пазари и по-голѣми цени въ странство, които сж подложени на по-малко конкуренция. Въ такъвъ случай може ли да се откаже, че ако се прилепятъ земледѣлскитъ камари като бюра или отдѣли къмъ сега съществуващитъ търговско-индустриални и занаятчийски камари, ще могатъ да се обединятъ ония стопански деятели, които ще разрешаватъ тѣзи голѣми въпроси, които ще си сътрудничатъ взаимно, за да се оглаждатъ недоразуменията и да се постигне пълна хармония между тѣхъ? Защо ще си прѣчатъ и защо да не е удобно да се прилепятъ земледѣлскитъ камари къмъ търговско-индустриалнитъ и занаятчийски камари? Ами че на-

шето земледѣлие храни индустрията у насъ. Безъ земледѣлие, което да даде суровитѣ материали на индустрията, последната не може да вирѣе. А безъ добре организирана износна търговия, произведенията на нашия националенъ трудъ не биха могли да бѣждатъ изнесени на външнитѣ пазари, не биха могли да намѣрятъ добри цени тамъ и да бѣждатъ пласирани своевременно. Може ли въ такъвъ случай да се каже, че има нѣщо, което дѣли тѣзи съсловия? Напротивъ, интереситѣ имъ подсказватъ, че тѣ трѣбва да бѣждатъ едно до друго, че трѣбва да работятъ солидарно, ако искатъ да добиятъ резултати. Сѣщата връзка сѣществува и между земледѣлието и занаятчийството. Почти всичкитѣ произведения на занаятчийствѣ се пласиратъ между нашето земледѣлско население, то е най-главниятъ имъ консоматоръ. Следователно интереситѣ на тѣзи две съсловия сѣ тѣсно свързани.

Ето защо азъ намирамъ, че идеята, която се подхвърли тукъ отъ варненския народенъ представителъ г. Качоянъ Маноловъ — именно земледѣлскитѣ камари да бѣждатъ като отдѣлни бюра или отдѣли къмъ търговско-индустриалнитѣ камари — е много правдоподобна, много умѣстна.

По този начинъ 4-тѣ стопански съсловия, които сѣ грѣбнакътъ на стопанската държава и на всѣка една държава, ще ги имаме обединени въ едно, да си сътрудничатъ взаимно за една ползотворна и резултатна стопанска политика. Тамъ ще може, ония противоречия, за които става дума тукъ, най-добре да се изгладятъ, да намѣрятъ допирни точки и по този начинъ да има хармония въ цѣлата наша стопанска политика, да не си прѣчатъ съсловията едно на друго. Това е, ако щете, и основата за спокойствието на самата държава. Когато нѣма недоразумения, когато нѣма прѣчки, когато нѣма несъгласие между тѣзи съсловия, тогава ще има пълно спокойствие въ държавата. Това спокойствие ще се постигне именно по този начинъ.

Създаването на такива институти въ напредналитѣ европейски държави е станало следъ основни проучвания въ продължение на 500 години — забележете това добре. Презъ тия 500 години тамъ се е работило за умственото повдигане на земледѣлското население, за професионалното съзнание у него, и следъ тоя дългогодишенъ периодъ отъ време се е дошло до образуването на самостоятелни земледѣлски институти. У насъ така ли сѣ издигнати съсловията? Имаме ли тази култура, имаме ли това повдигнато професионално съзнание въ нашия земледѣлецъ, за да можемъ да му създадемъ единъ специаленъ институтъ, какъвто вие създавате съ този законопроектъ? Азъ смѣтамъ, че у насъ липсватъ тѣзи условия, у насъ трѣбва да се работи още дълго време върху съзнанието на земледѣлското население, да може то да стане факторъ и самъ да реди своитѣ сѣдбини.

Азъ смѣтамъ, че сѣ сътрудничеството на стопанскитѣ съсловия, както азъ предлагамъ, ще може и да се възпита самото земледѣлско население да бѣде по-примирително, и когато ще предявява исканията си, да ги предявява съ огледъ на нуждитѣ на цѣлото стопанство изобщо, да изхожда не само отъ своитѣ лични, често пѣти криво разбрани, интереси, но и отъ общитѣ интереси на самата държава.

Ето, така погледнато, азъ смѣтамъ, че мѣстото на тия земледѣлски камари, г. г. народни представители, е точно при търговско-индустриалнитѣ и занаятчийски камари.

Г. Сотиръ Янезъ повдигна единъ въпросъ, който сѣщо така не мога да отмина безъ внимание. Той каза, че земледѣлскитѣ камари би трѣбвало да бѣждатъ само две: едната въ Северна и другата въ Южна България. Тѣ били достатъчни да задоволятъ нуждитѣ на първо време на цѣлото наше земледѣлско население. Въ свързка съ това той каза, че и числото на търговско-индустриалнитѣ камари — въ него 5 въ 5 района — е много голѣмо. Изглежда, че г. Янезъ не познава добре живота на търговско-индустриалнитѣ камари; иначе азъ не бихъ могълъ да си обясня какъ може той да лансира една такава мисль.

Всички знаете, че въ напредналитѣ европейски държави числото на търговско-индустриалнитѣ камари не е 5, както у насъ, ами въ всѣки по-голѣмъ градъ, който има повече отъ 30 хиляди души, има търговско-индустриална камара. Защо? Защото хората ценятъ тия институти, защото хората тамъ смѣтатъ, че и да се създаде производство, щомъ нѣма онзи елементъ, подготвенъ, организиранъ, ловъкъ, който да може всѣкога да издебне момента, да събере хранитѣ, производството на земледѣлското население и навреме да го изнесе, като намѣри пазари и най-високи цени, не може да има стопански прогресъ. Естествено е, че този елементъ ще допринесе много повече, отколкото всички писани закони, които ние ще създадемъ. При това

съзнание хората не жалятъ срѣдствата, когато се касае до създаване на тия стопански институти.

Ето защо азъ смѣтамъ, че при увеличаващитѣ се у насъ нужди ние би трѣбвало да увеличимъ и числото на търговско-индустриалнитѣ камари, а не да ги намаляваме, както се предлага сега, още повече, че срѣдствата за тѣхната издрѣжка не се даватъ отъ държавата, а се взиматъ отъ съсловията, които съставляватъ търговско-индустриалнитѣ камари — търговцитѣ, индустриалцитѣ и занаятчийствѣ; отъ тѣхъ се събиратъ данъци въ повече, съ които се издрѣжатъ тѣзи търговско-индустриални камари. Защо тогазъ тукъ се повдигатъ гласове противъ тия търговско-индустриални камари, безъ да се разбира какви голѣми ползи принасятъ тѣ?

Представете си, г. г. народни представители, какво бѣше нашето занаятчийство преди създаването на тѣзи търговско-индустриални камари. То бѣ първобитно и неговитѣ произведения бѣха отъ такова естество, че не можеха да задоволятъ вкуса и нуждитѣ на най-обикновения нашъ консоматоръ. Следъ 25—30 години непрекъсната работа, следъ създаването на професионални училища, чирашки училища, които се издрѣжатъ изключително отъ тѣзи търговско-индустриални камари, днесъ имаме единъ превратъ въ нашето занаятчийство. Ние имаме занаятчий достатъчно подготвени, за да могатъ да изработятъ произведения, които да задоволятъ вкуса и на най-изтънчения консоматоръ, да конкуриратъ всички европейски произведения. Това се дължи изключително на търговско-индустриалнитѣ камари. Тази имъ заслуга не би трѣбвало да се отказва.

Голѣма е ползата отъ тѣхъ и въ областта на търговията. Всички тия малки пазари, които ние имаме тукъ-таме извоювани, се дължатъ изключително пакъ на тия търговско-индустриални камари. Ние сме единствената европейска държава — азъ съмъ го казвалъ и другъ пѣтъ — която отдѣля най-малко пари, най-малко срѣдства, за да може да извоюва и да има сигурни пазари въ Европа за нашитѣ земледѣлски произведения. Досега поне ние сме единствената такава страна. Отъ тукъ натакъ какво ще бѣде, не зная, но досега поне е било така. Въ това отношение търговско-индустриалнитѣ камари съ своитѣ скромни срѣдства и благодарение на връзкитѣ, които иматъ съ своитѣ посестрими на Западъ, въ чуждия свѣтъ, държатъ всѣкога въ пълно освѣтление нашия търговски свѣтъ, нашитѣ експортѣри за нуждитѣ на тамошнитѣ пазари, за ценитѣ и кога какво именно трѣбва да се изнесе.

Имайки предъ видъ всички тия така нажсо изброени услуги на търговско-индустриалнитѣ камари, азъ смѣтамъ, че не трѣбва по никой начинъ да се лансира идеята за намаляване на тѣхния брой, или, съобразно съ намаляването на тѣхния брой, да искаме да намалимъ и броя на земледѣлскитѣ камари. Законопроектътъ на г. министра въ това отношение е удаченъ: имаме 5 района на търговско-индустриалнитѣ камари, чиито седалища сѣ въ нашитѣ най-търговски центрове, тамъ, дѣто бие пулсътъ на нашата търговия, на нашата индустрия — тамъ ще имаме и 5-тѣ земледѣлски камари.

Другъ единъ въпросъ, който повдигна сѣщо така тукъ г. Сотиръ Янезъ, това бѣше въпросътъ за представителството въ земледѣлскитѣ камари — единъ въпросъ действително много важенъ, единъ въпросъ, който трѣбва да ни занимае и който трѣбва да разрешимъ въ самия законъ правилно. Въпросътъ е следниятъ: въ една околия доминира единъ клонъ на производството, напр., овощарството, въ друга горското стопанство, въ трета скотовѣдството, въ четвърта лозарството, въ други доминиратъ зърненитѣ произведения — при това положение какъ би трѣбвало да се нагласи представителството на разнитѣ производствени съсловия въ земледѣлската камара? Законопроектътъ постановява, че ще трѣбва да се избира отъ срѣдата на избирателитѣ единъ представителъ. Какъвъ да бѣде този представителъ: дали представител на зърненото производство, или представител на овощарството, или представител на горското стопанство, или представител на скотовѣдството, или трѣбва да бѣждатъ представени всички тия отрасли, свързани съ нашето земледѣлско стопанство?

Въ закона за търговско-индустриалнитѣ камари този въпросъ е разрешенъ почти идеално, защото тамъ сѣ представени и тритѣ съсловия; казано е, че въ всѣка околия се избиратъ по единъ представител отъ тия три съсловия: търговци, индустриалци и занаятчи. Отъ всѣки районъ се избиратъ 28 души и въ самия градъ, където седалището на търговската камара, се избиратъ 29 души — единъ повече — за да има винаги кворумъ, за да може

често пъти повдигнатите въпроси от разни министерства да се разрешават и само от местните членове, които веднага могат да се съберат, да образуват нужния кворум, съ един по-малко от половината, и да вземат решение.

Същият въпрос много основателно се повдигна и тук. Ще има също така случай да се иска от министерството набързо мнението на земеделската камара по някой много важен въпрос, а земеделската камара не може да събере веднага всички членове. Затова ще трябва въ центъра, където е седалището на земеделската камара, да има, така да се каже, едно болшинство, съставено от представители на кооперации и от компетентни лица, които се визират въ законопроекта, което болшинство да може да взема решения по поставения въпрос, които решения да бъдат мърдавни и да се възприемат от министерството, а не да се отхвърлят. Така че въпросът, който повдига г. Янев, е основателен. Ще трябва и въ това отношение комисията, която ще разглежда законопроекта, да обърне внимание и да нагоди закона така, че да може да отговори на тези нужди.

Д. Даскалов (з. в): Земеделските камари не могат да съществуват като отделни при търговските камари, защото търговските камари са при индустриалните центрове.

Г. Т. Попов (нез): А къде да бъдат? Естествено, ще бъдат въ районите на търговско-индустриалните камари. Най-сетне не е важно седалището, важно е, че те трябва да бъдат там, дето са търговско-индустриалните камари.

В чл. 9, сигурно по примѣра на търговско-индустриалните камари, г. министърът е предвидил земеделските камари да се състоят от три групи членове. Нека кажа, че въ по-голямата си част той законопроект е копие от закона за търговско-индустриалните камари, и понеже въ той последния са предвидени три групи членове — представители на индустриалци, търговци и занаятчии — и тук се предвиждат три групи членове. Азъ, обаче, не мога да се съглася с това постановление на законопроекта, затова защото вие ще имате едно несъответствие на представителството въ тия земеделски камари. Първата група членове се избират от избирателите, от самите земеделци. Втората група са представители на кооперациите. Какви кооперации — не е казано. Дали ще бъдат те производствени кооперации, които се занимават само с земеделие, или ще бъдат потребителни, или ще бъдат кредитни кооперации — не е казано какви. Въ третата група влизат представители на компетентността, така да се каже: агрономи, ветеринарни лекари, медицински лекари и пр. и пр. При това положение представителите на последните две групи ще бъдат винаги болшинство и въпросите, които ще се разрешават въ тия чисто земеделски камари, няма да носят отражение на чисто земеделския проблем, който ще се разрешава, а често пъти ще бъдат разрешавани така, както ветеринарните лекари, агрономите или медиките, въобще компетентните хора, посрещат — които, обаче, често пъти не са въ близък контакт с самото земеделско население, с земята, с живота на населението. Така че азъ намирам, че така представеният ни законопроект за земеделските камари не отговаря на целия и на задачите, които му се поставят.

Затова ще трябва да се измени чл. 9 въ смисъл, че са изборни само представителите от първата и втората групи — именно представителите на земеделското население и представителите на кооперациите, предимно производствени — и те да бъдат всъкога болшинство, тяхното мнение да бъде мърдавно, когато се решават голъми въпроси и проблеми за нашето земеделие. Третата група да бъдат компетентни лица, които да вземат участие въ заседанията на земеделските камари с своите осветления и съветвания и, ако щете, с решаващ глас; те да вземат участие по право, но да не бъдат избрани. Те и сега са малко въ околните — по един агроном и един ветеринарен лекар.

Ако прегледате закона за окръжните съвети, ще видите, че тамъ изрично е казано, какво всички началници на специални служби вземат участие въ заседанията на окръжния съвет и всяка година дават подробни изложения за направеното от тях и за постигнатото въ окръга през изтеклата година. Тъй че смѣтамъ, че и тукъ, по аналогия на окръжните съвети, би трябвало също така по право да вземат участие, безъ да се избират. Неудобно е да се избират длъжностни лица, така както е предвидено сега въ законопроекта.

Също така има да забележа нещо и по чл. 13. Въ него се казва, че избран може да бъде този, който има земеделско образование и 5-годишна практика. Това постановление ще отнеме правото на избираем на ония имащи висше земеделско образование, които нямат 5-годишна практика. Азъ мисля, че е достатъчно да се иска да имат 3-годишна практика. Този, който е завършил своето висше образование, е човекъ на 26 години, и 3 години практика — стават 30. Ето че се постига онова положение, което се предвижда по-горе, а именно, да е на 30 години. Защо е необходимо 5-годишна практика, за да бъдат избрани имащите висше земеделско образование? Ако вземете закона за общините, ще видите, че тамъ се допуска едно изключение, за навършилите 25 години, които имат сръдно или висше образование. А работата, която тукъ се иска от този човекъ, е много по-лека, съ по-малка отговорност, ако щете, отколкото въ общинския или окръжен съвет. Когато тамъ се допуска това, защо тукъ да не се допуска, а да се иска непременно 5-годишна практика?

Ето защо азъ бих молил да се изисква 3 години практика, вместо 5 години.

В чл. 22 се изброяват качества, на които трябва да отговаря главният секретар. Въ буква „в“ е казано: да е съ висше земеделско образование, съ държавен изпит или освободен от такъв, по силата на законни нареждания, и да има най-малко 10-годишна практика след завършването на висшето си образование. 10-годишна практика! Азъ не знамъ какви са мотивите, за да се постави ограничение, когато по-горе въ буква „а“ е казано: „Да е български поданик и да е навършил 30-годишна възраст“. Друго условие, което се изисква от главния секретар, е да има висше земеделско образование, но се поставя и ограничението: да има 10-годишна практика. Едно на друго тия искания си противоречат, както виждате. Той е завършил своето образование на 26—27-годишна възраст, и 10 години — стават 37; а се изисква 30-годишна възраст!

Тъй че азъ смѣтамъ, че е достатъчно да се изисква от кандидата да има не 5, а 3-годишна практика, но да е далъ доказателства, че е подготвенъ за тази работа. Тези ограничения са неумѣстни.

Сега дохождамъ до бюджета на земеделските камари — един от важните въпроси. Така както е нагласен техниятъ бюджет, слага се един нов данъчен товар на българския данъкоплатец не по-малък от 18.000.000 л. годишно. Ако азъ въ началото заявихъ, че мѣстото на земеделските камари е при търговско-индустриалните камари, то е и по това съображение именно, че ще се направи една голъма икономия, че може да се мине и безъ тия разходи, които се предвиждат тукъ. Съ сръдствата, които сега прибират търговско-индустриалните камари от индустриалците, търговците и занаятчиите, може да се издържа и отделътъ за земеделието. И въ такъв случай тия нови данъци, които разхвърляме сега — 2% върху поземелния данък, 10 л. на всеки интисапент билет, 3 л. на кубикъ изработен строителен материал и по 1 л. на кубикъ материал за огрѣвъ — щѣха да станатъ излишни.

Азъ и завчера, когато се гледаше бюджетпроектътъ на фондовете, заявихъ, че нашите строителни материали са обременени съ извънредно високи такси. Таксата, която държавата събира върху строителния материал, е 300 л. и достига до 420—450 л. Сръдната такса е 350 л. Върху нея се слагат други 104 л. за разни персонални добавки, културни мърпоприятия, лихви по стопанската експлоатация — тъй че таксата, която се стоварва на всеки един кубически метър, е надъ 480 л. Тия голъми такси правят неконкурентноспособни нашите строителни материали на чуждия пазар; и заради туй ние сме свидетели какъ от година на години вносът на строителен материал от Ромъния се засилва и увеличава. Въ нашия търговски баланс за миналата година вие виждате едно перо от 400.000.000 л. внос на строителни материали, когато ние имаме доста гори, за да задоволимъ нашите нужди. Търговецътъ намира по-добра смѣтка да внесе дървен материал отъ вън — въпрѣки голъмото мито, което сега се плаща за дървения материал — вместо да го търси на тукашния пазар.

И какво виждаме? Нашето планинско население, което живѣе изключително от горите, от денъ на денъ все повече и повече запада. Въ много от планинските центрове и мѣста има случаи, където населението буквално гладува, мизерува и се изражда. Азъ смѣтамъ, че дълъгъ преди всичко на държавата е да помисли за това население.

Ето защо азъ смѣтамъ, че тая такса, която сега на нова смѣтка чрезъ този законопроектъ се слага — 3 л. на

кубикъ строителенъ материалъ — ще направи още по-висока стойността на тоя материалъ, ще го направи още по-недостъпенъ за нашия пазаръ, и ще се засили още повече вносътъ на строителенъ материалъ отъ странство.

По силата на чл. 39, алинея втора, министърътъ на земледелието и държавните имоти може да намалява или да увеличава предвиденият отъ камаритъ бюджетни приходи и разходи.

Г. г. народни представители! Заведена е почти практика, следъ като общинските и окръжни съвети, както и търговско-индустриалните камари, гласуватъ своя бюджетъ, така, както сж намѣрили за потребно, за нужно, така както членоветъ на тия съвети или камари сж намѣрили за целестобразно, министърътъ — по право не министърътъ, ами нѣкой неговъ чиновникъ — бърка въ тия бюджети и ги нарежда по свой кефъ, така както нему е удобно. Азъ смѣтамъ, че най-малко тукъ, въ земледѣлските камари, има мѣсто да се прилага тая практика. И его защо това постановление — втората алинея на чл. 39 — че министърътъ на земледелието и държавните имоти може да намалява или увеличава предвиденият отъ земледѣлските камари бюджетни приходи и разходи, трѣбва да се изхвърли, защото иначе нѣма смисълъ да се свикватъ членоветъ на тия земледѣлски камари да заседаватъ по единъ месецъ, за да редятъ бюджетъ. А това е най-главната имъ работа — да наредятъ на земледѣлската камара бюджета. Иначе министърътъ би могълъ самъ да имъ нареди бюджета.

К. Николовъ (д. сг): Нали сега окръжниятъ управителъ има право да измѣнява бюджетитъ на селските общини?

Г. Т. Поповъ (нез): Зная това, но азъ смѣтамъ, че това не трѣбва да става и съ бюджета на земледѣлските камари, които ще бждатъ автономни учреждения, каквито сж търговско-индустриалните камари, бюджетитъ на които сжщо се утвърждаватъ отъ министъра на търговията, но за честъ на министъра на търговията досега не е имало нито единъ случай на измѣняване бюджетитъ на търговско-индустриалните камари. Прочее, въ закона за търговско-индустриалните камари нѣма такава алинея.

Затуй азъ смѣтамъ, че алинея втора на чл. 39 не е умѣтна. Ако тя се махне, ни най-малко нѣма да бжде засегнатъ министърътъ на земледелието. Азъ смѣтамъ, че представителитъ на стопанскитъ съсловия, събрани въ земледѣлски камари, не биха съставили никога такъв бюджетъ, който да не мѣри подобрието, поощряването, повишаването на нашитъ земледѣлски култури, на нашето стопанство изобщо. Като изключение, може да се запази това право на министъра да прави измѣнения въ бюджетитъ, но само въ такъвъ случай, когато той констатира, че бюджетътъ на една земледѣлска камара не отговаря на стопанскитъ нужди на страната и не разрешава стопанскитъ проблеми. Тогава може; но така, както сега се дава широко право на министъра на земледелието, свикването на тия камари, за да редятъ своитъ бюджети, е излишна работа.

Сжщо така по чл. 41, по който говориха почти всички оратори, е дадено право на министъра на земледелието и държавните имоти да разтури нѣкоя земледѣлска камара, ако тя върши беззакония или явно не изпълнява определенитъ й отъ настоящия законъ задачи. Това постановление сжщо така е много строго. Ние сме предвидѣли всички мѣрки, за да може да се охрани тоя институтъ отъ партизанство, да влѣзатъ въ него представители на съсловия, които да разрешаватъ чисто стопански, професионални задачи, а не да разрешаватъ тамъ своитъ партийни болки. Ето защо азъ намирамъ постановлението на тоя членъ много строго, и би трѣбвало, ако не да се премахне, най-малкото да се смекчи. Сжщо така ще трѣбва да се изхвърли втората алинея на този членъ, който дава право на министъра на земледелието да назначава тричленни комисии за водене дѣлата и управлението на имотитъ на разтуренитъ земледѣлски камари. Трѣбва да забележа, г. г. народни представители, че тия постановления на чл. 41, въ първата и втората му алинеи, ги нѣма въ закона за търговско-индустриалните камари, макаръ че законопроектътъ за земледѣлските камари, както казахъ, е копие на тоя законъ. Министърътъ на търговията, промишлеността и труда нѣма право да назначава тричленни комисии, ако членоветъ на една търговска камара, както бѣше случаятъ съ Пловдивската, напуснатъ заседанията и не искатъ да взематъ никакво решение. Това би било достатъчно за единъ министъръ — ако имаше въ закона такъвъ членъ, който да му дава това право — да разтури тая камара, понеже тя не се е подчинила на дневния редъ, поставенъ й отъ министерството за разглеждане и за вземане решения, понеже е саботирала своята работа, преустановила е

демонстративно своитъ заседания, своята сесия, безъ да вземе каквото и да е решение. Обаче министърътъ на търговията не разтури тая камара, защото нѣма постановление въ закона за търговско-индустриалните камари, което да му дава такова право. Азъ смѣтамъ, че втората алинея на чл. 41, която гласи: (Чете) „За воденето дѣлата и управлението на имотитъ на земледѣлските камари, когато тѣ сж разтурени, министърътъ на земледелието и държавните имоти назначава тричленна комисия“, и пр., не може да се приеме. Тричленни комисии могатъ да се назначаватъ въ общинитъ и където щете другаде, но не и да замѣстватъ стопански институти, каквито ще бждатъ земледѣлските камари.

Следъ тия малки бележки, азъ заявявамъ, че ние ще гласуваме за тоя законопроектъ, понеже смѣтаме, че чрезъ него ще се допринесе за подобрието и повдигане нашето земледѣлско стопанство, а паралелно съ това ще се допринесе и за подобрието изобщо живота на нашия селянинъ, който е най-главниятъ консоматоръ на произведенията на индустрията и на занаятчийството, и косвено ще се допринесе за облекчение на днешната остра стопанска криза.

Председателствуващъ А. Христовъ: Съобщавамъ на г. г. народните представители, че е постѣпило законодателно предложение — вносителѣ народните представители г. г. Пупешковъ и Йоловъ и приподписано отъ надлежния брой народни представители — за създаване законъ за ревизиране договоритъ за наемъ на фондови земи за реколтата 1929 и 1930 години. (Вж. прил. Т. I, № 114)

Постѣпилъ е отъ Министерството на правосъдието законопроектъ за държавния печатъ. (Вж. прил. Т. I, № 115)

Предлагамъ за утрешното заседание следния дневенъ редъ:

1. Първо четене законопроекта за земледѣлските камари (продължение разискванията).

Второ четене законопроектитъ:

2. За уреждане собствеността и залога на движимости — машини и транспортъ отъ значителна стойностъ.

3. За измѣнение и допълнение нѣкои членове отъ търговския законъ относно публичните влагалища.

Първо четене законопроектитъ:

4. За държавния печатъ.

5. За измѣнение и допълнение на нѣкои членове отъ търговския законъ относно отсрочката.

Одобряване предложенията:

6. За разрешаване на игумена на Св. Рилска обителъ да сключи новъ договоръ съ дружество „Българска горска индустрия“ за концесионната експлоатация на рило-монастирските иглолистни гори.

7. За оправдаване на даденитъ залози за обезпечение износнитъ митни и др. берии на добитъка отъ Родопитъ и Пиринъ планина и пр.

8. За разрешаване на Министерството на земледелието и държавните имоти да задържи на държавна служба руския подданикъ Ернестъ Кютнеръ и пр.

Първо четене законопроектитъ:

9. За освобождаване отъ отговорностъ и за окончателното отчитане касиера на Папазлийското училищно настоятелство — Илия Пехливановъ, по училищния му отчетъ за 1927/1928 г. и пр.

10. За пояснително тълкувание на чл. 1 отъ спогодбата Молловъ—Кафандарисъ отъ 9 декемврий 1927 г.

11. За откупуване земледѣлското стопанство на Бр. Харитови, находяще се въ с. Минкова-махала, Фердинандско, и пр.

12. За измѣнение на чл. 785 отъ закона за гражданското сѣдопроизводство.

Второ четене законопроектитъ:

13. За освобождаване отъ мито и общински налогъ суровитъ и полуобработенитъ материали за занаятчийското производство.

14. За одобрение произведения съгласно чл. 61 от закона за минитъ търгъ за отдаване експлоатацията на държавната каменова глина концесия „Крумъ“ и пр.

Първо четене законопроекта:

15. За ревизиране договоритъ за наемъ на фондови земи за реколтата 1929 и 1930 години.

16. За изменение на избирателния законъ.
17. Докладъ на прощатарната комисия.
Които приематъ предложениия дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.
Бдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 19 ч. 52 м.)

Подпредседатели: { А. ХРИСТОВЪ
В. ДИМЧЕВЪ

Секретаръ: В. ДАСКАЛОВЪ

Замѣстникъ-секретаръ: ГРУЮ ПАВЛОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е:

	Стр.		Стр.
Отпущни, разрешени на народнитъ представители: Борисъ Ецовъ, Любомиръ Айвазовъ, д-ръ Хараламби Орошаковъ, Димитъръ Грънчаровъ, Георги Енчевъ, Петко Петковъ, Христо Мариновъ, Добри Митевъ, Кирилъ Славовъ, Димитъръ Мангърровъ, Йосифъ Марулевъ, Димитъръ Икономовъ, Петъръ Цвѣтковъ, Савчо Ивановъ, Хюсеинъ х. Галибовъ, Еминъ Агушевъ, д-ръ Цвѣтанъ Дяковъ, Тончо Мечкарски, Георги Кулишевъ, Желю Тончевъ, Добри Даневъ Манасиевъ и Никола Андреевъ	1985	Фердинандска околия, за нуждитъ на фонда за подобрене затворното дѣло въ България при Министерството на правосъдието. (Съобщение)	1985
Питания:		2) за изменение на чл. 37 отъ закона за тютюна. (Трето четене — приемане)	1985
1) отъ народния представител Николай Алексиевъ къмъ министра на земледѣлието и държавнитъ имоти — относно пашата за добитъка на с. Бѣлене, Свищовска околия, въ държавното пасбище на островъ „Персина“. (Съобщение)	1985	3) за статистическото право. (Трето четене — приемане).	1986
2) отъ народния представител Тончо Мечкарски къмъ министра на вътрешнитъ работи и народното здраве — относно непредаване длъжността отъ стария кметъ на новоизбрания такъвъ въ с. Търнава, Бѣлослатинска околия. (Съобщение)	1985	4) за пласиране и оползотворяване капиталитъ на държавнитъ и обществени фондове, сумитъ отъ Спестовната каса и отъ държавнитъ предприятия. (Трето четене — приемане)	1986
Народно събрание — парламентарни групи. Постѣпило е писмо отъ македонската парламентарна група, съ което се съобщава, че за председател на групата е избранъ народниятъ представител д-ръ Владимиръ Руменовъ на мѣстою на починалия Иванъ Каранджуловъ	1985	5) за изменение и допълнение на закона за рибарството. (Трето четене — приемане)	1986
Законопроекти:		6) за изменение на т. т. 5 и 25 на чл. 88 отъ закона за градскитъ общини и на т. т. 5 и 25 на чл. 67 отъ закона за селскитъ общини. (Трето четене — приемане)	1986
1) за купуване земледѣлското стопанство на братя Харитови, намираще се въ с. Минкова-махала,		7) за освобождаване отъ мито и общински налогъ суровитъ и полуобработени материали за занаятчийското производство. (Първо четене — приемане)	1987
		8) за земледѣлскитъ камари. (Първо четене — разискване)	1988
		9) за ревизиране договоритъ за наемъ на фондови земи за реколтата 1929 и 1930 г. (Съобщение)	: 2003
		10) за държавния печатъ. (Съобщение)	2003
		Дневенъ редъ за следващето заседание	2003